

12. రాజకీయ రంగులరాట్నం (1994-2004)

1994-2004 మధ్యకాలంలో ప్రధానమంత్రులుగా పనిచేసిన వ్యక్తులగురించి సందర్భానుసారంగా ఒకసారి పరిశీలిస్తే...

21.6.1991 నుండి 16.5.1996 వరకు గల ఐదు సంవత్సరాల కాలం శ్రీ పి.వి. నరసింహారావుగారు ప్రధానిగా వున్నారు.

16.5.1996 నుండి 1.6.1996 వరకు గల ఒక మాసం రోజులు బి.జె.పి. నాయకులు శ్రీ అటల్ బిహారి వాజ్ పేయిగారు ప్రధానిగా వున్నారు.

1.6.1996 నుండి 21.4.1997 వరకు గల పదిమాసాల కాలం శ్రీ హెచ్.డి. దేవేగౌడగారు ప్రధానిగా కొనసాగారు.

21.4.1997 నుండి 19.3.1998 వరకు గల 11 మాసాల కాలం శ్రీ ఇందర్ కుమార్ గుజ్రాల్ గారు ప్రధానిగా పదవీబాధ్యతల్ని కొనసాగించారు.

19.3.1998 నుండి 22.5.2004 వరకు గల 6 సంవత్సరాల రెండు మాసాల కాలం తిరిగి అటల్ బిహారి వాజ్ పేయి గారు ప్రధాని పీఠాన్ని అధిష్టించి కేంద్రంలో సుస్థిర ప్రభుత్వాన్ని నడిపారు.

ఈవిధంగా దేశరాజకీయాల్లో కాంగ్రెస్ మరియు బి.జె.పి. పార్టీలు అధికారకైవసంతో చక్రాలు తిప్పాయి. కాగా, దేశ రాజకీయచరిత్రనే తిరగరాస్తూ కాంగ్రెస్, బి.జె.పి.ల స్థానాన్ని స్వాధీనం చేసుకుంటూ సుస్థిరమైన మూడవ ప్రత్యామ్నాయాన్ని నెలకొల్పాలనే ప్రయత్నం రెండవసారి విఫలమైంది. ఈ కాలంలో ఒక్క బి.జె.పి. మాత్రమే ఆరు సంవత్సరాల రెండు మాసాలు స్థిరంగా పరిపాలించగలిగింది. ఇదేకాలంలో ఆంధ్రప్రదేశ్ లో ముగ్గురు ముఖ్యమంత్రులు పరిపాలనా బాధ్యతల్ని నిర్వహించి, చివరకు తెలుగుదేశం పార్టీకి అధికారాన్ని హస్తగతం చేయడం జరిగింది.

నా విషయానికి వస్తే నేను 1989లో ఓడిపోయి, తిరిగి 1994లో సిరిసిల్లా నుండి గెలిచి, 1999 వరకు శాసనసభకు సిపిఐ శాసనసభాపక్ష అధ్యక్షుడిగా నాయకుడిగా పనిచేయడం విదితమే!

(ఎ) తెలుగుదేశం పార్టీలో సంక్షోభం....

12.12.1994లో గెలిచిన తెలుగుదేశం పార్టీ శ్రీ ఎన్.టి.రామారావుగారిని ముఖ్యమంత్రిగా ఎన్నుకున్నది. వారు పరిపాలనా పగ్గాల్ని చేపట్టి, రాష్ట్ర భవిష్యత్ రాజకీయాల్లో తమ సుస్థిర పాలన గురించి, స్థానం గురించి, సమర్థవంతమైన ఆలోచనలకు శ్రీకారం చుట్టడం జరిగింది. కాని తెలుగుదేశం పార్టీలో ఆ వెంటనే అనూహ్యమైన మార్పులు చోటుచేసుకుని, రాష్ట్ర స్థితిగతుల్ని ప్రశ్నార్థకంగా మార్చేసాయి.

కుటుంబంలో రేగిన కలహాలు 1995 ఆగస్టులో తెరమీదకు వచ్చి రాష్ట్ర రాజకీయాలపై తమ తీవ్రతరమైన ప్రభావాన్ని చూపించడంతో 'తెలుగుదేశం' పార్టీ భవితవ్యం గురించిన భిన్నాభిప్రాయాలు వ్యక్తం కావడం జరిగింది. అన్నాళ్ళూ అంతరంగికంగా వున్న సమస్య ఒక్కసారిగా తెరమీదకు రావడంతో వ్యక్తిగతంగా రామారావుగారి అభిమానుల్లో తీవ్రకలవరం చెలరేగింది. పార్టీపరంగా శ్రేయోభిలాషుల్లో ఆందోళన చెలరేగింది.

మంత్రివర్గ నిర్మాణం, పార్టీ నిర్మాణం వంటి మౌలికాంశాలలో స్వయానా అల్లుడుగారైన చంద్రబాబునాయుడి గారితో రామారావు గారికి భేదాభిప్రాయాలు ఏర్పడ్డాయి. ఈ భేదాభిప్రాయాల్ని అంతర్గతంగా పరిష్కరించుకోవడం అసాధ్యమైపోయింది. ముఖ్యంగా ఎన్.టి.రామారావు చాలా పట్టుదల కలిగిన వ్యక్తి. కాబట్టి రేగిన సమస్యపరంగా ఎవ్వరిమాటా వినిపించుకోలేదు. చివరకు తన అధికారాన్ని సవాల్ చేస్తూ శ్రీ చంద్రబాబునాయుడు గారు బెదిరిపోవాలంటే, పెద్ద మెజారిటీతో గెలిచిన అసెంబ్లీనే రద్దు చేయాలనే విపరీత నిర్ణయానికి వచ్చారు.

రామారావుగారి ఈ సంకల్పం బయటపడగానే మిత్రపక్షంగా వుంటున్న సిపిఐ నాయకులం జోక్యం చేసుకోవాలనుకున్నాం. మా జోక్యం గురించి వారితో ఫోన్లో సంభాషించగా, “తెల్లవారి ఉదయం ఆరుగంటలకే వచ్చి మీ సముచిత సలహా ఇవ్వవచ్చు” అని చెప్పారు. ఆయన చెప్పినవిధంగా నేను, దాసరి నాగభూషణరావు గారు, ఇద్దరం కలిసి రామారావుగారి ఇంటికి బయలుదేరి వెళ్ళాము. మేము వెళ్ళేసరికి వారు ఇంట్లో లేరు. అదివరకే గంటముందుగానే రామారావుగారు గవర్నర్ గారి ఇంటికి వెళ్ళి, మంత్రివర్గం రాజీనామాను సమర్పిస్తూ, శాసనసభను రద్దుపరచాలనే సిఫారసు కూడా చేసి, ఆ తర్వాత ఇంటికి వచ్చారు.

వారు రాగానే, వారి నిర్ణయానికి మేము విస్మయం చెందాం. ‘శాసనసభ రద్దు కేవలం అప్రజాస్వామికం’ అంటూ మా అభిప్రాయాన్ని నిర్మోహమాటంగా తెలియజేసాం.

“ఇంకేం లేదు. అంతా జరిగిపోయింది” అంటూ రామారావుగారు చేతులెత్తేసారు.

రామారావు గారు తీసుకున్న నిర్ణయంతో ‘రాష్ట్ర రాజకీయాలలో ఇంకేవిధమైన పరిణామాలు పుట్టుకొస్తాయో?’ అనే ప్రశ్న వేనలవేల సమాధానాల్ని పుట్టించింది. పరిస్థితిని అంతా గమనిస్తున్న చంద్రబాబు నాయుడుగారు రంగప్రవేశం చేసారు. మామగారు విసిరిన సవాల్‌ని ధైర్యంగా స్వీకరించారు. తనదైన రాజకీయ యుక్తితో చక్రం తిప్పుతూ తెలుగుదేశం పార్టీ శాసనసభ్యులలో అత్యధికులను వైస్రాయ్ హోటల్‌లో క్యాంపు వేయించారు.

వైస్రాయ్ క్యాంపును చెదరగొట్టడానికి ఎన్.టి.ఆర్. విశ్వప్రయత్నాలు చేసారు. అయితే... కొత్తగా గెలిచిన సభ్యులు శాసనసభ రద్దు నిర్ణయాన్ని జీర్ణించుకోలేకపోతూ, చంద్రబాబు గారి పట్ల తమ అచంచల విశ్వాసాన్ని ప్రకటించారు. ఫలితంగా రామారావుగారు చేసిన ప్రయత్నాలు ఏవీ కూడా ఫలించలేదు. ఆయనకు చుక్కెదురైంది. కాగా రామారావుగారి పక్షాన అతి తక్కువ మంది సభ్యులు మాత్రమే మిగిలిపోయారు.

ఈవిధమైన పరిస్థితుల నేపథ్యంలో చంద్రబాబు వర్గం తమ స్పష్టమైన మెజారిటీని ఋజువు చేస్తూ, గవర్నర్‌గారికి ఉత్తరం ఇవ్వడంతో పాటుగా బలప్రదర్శన కూడా నిర్వహించింది. ఇటు ప్రజాభిప్రాయం కూడా ఎన్.టి.ఆర్ తొందరపాటు నిర్ణయాన్ని వ్యతిరేకిస్తూ చంద్రబాబుగారికి అనుకూలంగా మారింది. ఇక గవర్నర్ గారు శ్రీ నారా చంద్రబాబునాయుడు గారిని ముఖ్యమంత్రిగా పదవీబాధ్యతల్ని నిర్వహించవల్సిందిగా రాజ్యాంగబద్ధంగా ఆహ్వానించారు. దీంతో ఇక ఎన్.టి.ఆర్. క్యాంపులో మిగిలిపోయిన ఆ కొందరు సైతం చంద్రబాబు పంచన చేరిపోయారు. దీంతో రామారావుగారి అండబలం పూర్తిగా క్షీణించిపోయింది. ఆయన నిస్సహాయుడిగా మిగిలిపోయారు.

రాష్ట్రంలో జరుగుతున్న రాజకీయ పరిణామాలు అన్నింటినీ సన్నిహితంగా పరిశీలించే అవకాశం నాకు కలిగింది. భారత కమ్యూనిస్టు పార్టీ తమ నైతిక సహాయ సహకారాల్ని చంద్రబాబుగారికి అందించింది. దీంతో బాబుగారి బలం మరింతగా పెరిగిందనే చెప్పవచ్చు.

ముఖ్యంగా ముఖ్యమంత్రిగా ఒకసారి ఐదు సంవత్సరాల మూడు మాసాలు, మరొకసారి తొమ్మిది మాసాలు, సగర్వంగా బలప్రదర్శన చేసిన ఎన్.టి.రామారావు గారు తన ప్రాభవాన్ని కోల్పోయిన పరిస్థితుల్లో నేను ఆయన్ని క్షుణ్ణంగా గమనించాను.

శాసనసభలోకి మునుపు ఎంత రీవిగా, ఎంత రాజసంగా, ప్రవేశించేవారో... ఆ తర్వాత కాలంలోనూ అదే తీరును ప్రదర్శించారు. ముఖ్యంగా 'ఒక్కడు'గా మిగిలిపోయిన రామారావుగారు అంతర్గతంగా తను ఎంత కుమిలినా, రగిలినా, బహిరంగంగా మాత్రం ఆయన్ని గంభీరత వీడలేదు. రామారావుగారు శాసనసభలో డిప్యూటీ స్పీకరుగారికి కేటాయించబడ్డ స్థలంలో కూర్చోవడం, లేచిపోవడం అనేవి మన ప్రజాస్వామ్య ప్రక్రియలోనే ఒక ఆశ్చర్యకరమైన పరిస్థితి! ఇదంతా ఏమైనప్పటికీ... 'వ్యక్తి ఎంతటివాడైనా పార్టీ అంతకంటే పెద్దది' అనే గుణపాఠం అక్షరాలా ఋజువయ్యింది.

**‘పదుగురాడుమాట పాటియైధరజెల్లు
ఒక్కడాడుమాట ఎక్కడెందు’**

హితబోధ నా అనుభవం సాక్షిగా రామారావుగారి విషయంలో నిరూపించబడింది.

(బి) ముఖ్యమంత్రిగా చంద్రబాబు నాయుడు

1.9.1995 నాడు శ్రీ నారా చంద్రబాబునాయుడు గారు ఆంధ్రప్రదేశ్ ముఖ్యమంత్రిగా పదవీబాధ్యతల్ని స్వీకరించారు. ఇది ఒక అనూహ్యమైన చరిత్ర!

చంద్రబాబు నాయుడుగారు అంతకుపూర్వం మంత్రి పదవుల్ని సమర్థవంతంగా నిర్వహించడంతోపాటుగా, తెలుగుదేశం పార్టీ ప్రధాన కార్యదర్శిగా తన అసమాన ప్రతిభను ప్రదర్శించారు. ఎన్.టి. రామారావుగారు ముఖ్యమంత్రిగా కొనసాగుతున్నకాలంలో వారికి పరిపాలనాపరమైన సాంకేతిక సమస్యల పరిష్కారంలో పెద్ద తోడ్పాటుని అందించిన అత్యంత మేధోసంపన్నత చంద్రబాబు స్వంతం! అర్థశాస్త్రంలో తనకు వున్న విజ్ఞానకౌశలాన్ని రాష్ట్ర సమగ్రాభివృద్ధికి వినియోగించాలనే తపన చంద్రబాబుగారిలో వ్యక్తమయ్యింది. దీన్ని బలపరుస్తూ ప్రజాసామాన్యంలో ఆయన పట్ల ప్రగాఢవిశ్వాసం, నమ్మకం, స్పష్టంగా అగుపడ్డాయి. ఈ విశ్వాసం సాక్షిగా కొత్త పుంతలు తొక్కుతూ రాష్ట్రాభివృద్ధిలో మౌలిక మార్పులకు కారకుడు అవుతాడనే ఆశ కూడా బాబు గారి పట్ల అంకురించింది.

మౌలిక ఆర్థిక సామాజిక మార్పులకై పోరాడుతున్న అతివాద పార్టీలైన సిపిఐ మరియు సిపిఐ (ఎమ్)లు 1985 నుండి 1999 వరకు సుమారు 15 సంవత్సరాలు రాజకీయంగా తెలుగుదేశం పార్టీకి మిత్రపక్షాలుగా పనిచేసాయి. సైద్ధాంతికంగా తెలుగుదేశం పార్టీతో విభేదాలు వున్నప్పటికీ ప్రజాబాహుళ్యపు సంక్షేమమే లక్ష్యంగా ఆ పార్టీని ఎన్నికలలో బలపర్చడం జరిగింది. ప్రజాసమస్యల పరిష్కారంలో ఆ పార్టీ

అనుసరించిన ప్రజావ్యతిరేక విధానాలను ఏ విధమైన అరమరికలు లేకుండా వ్యతిరేకిస్తూ అతివాద పార్టీలు తమదైన స్వతంత్ర ప్రతిపత్తిని నిలబెట్టుకున్నాయి. జాతీయాభివృద్ధి క్రమంలో ఇలాంటి మధ్యేమార్గ విధానాలు గల పార్టీలతో 'ఐక్యత-పోరాటం' అనే రాజకీయ వ్యూహాన్ని ప్రపంచవ్యాప్తంగా అతివాద పార్టీలు అనురించినదే! ఈ అనుసరణలో భాగంగా... అంతవరకు బి.జె.పి.తో కలిసిన టి.డి.పి.తో తాము కూడా కలిసి పనిచేయగలిగిన వామపక్షాలు, బి.జె.పి.తో తెలుగుదేశం కలిసివున్న కారణంగా 1999లో టి.డి.పి.తో విడిపోవడం జరిగింది. తర్వాత 2004 ఎన్నికలలో తెలుగుదేశం పార్టీని ఓడించడానికి కాంగ్రెస్‌తో మైత్రిని నెలకొల్పుకుంటూ జతకట్టడం జరిగింది. ఆ తర్వాత 2009 ఎన్నికలలో కాంగ్రెస్‌కు వ్యతిరేకంగా తెలుగుదేశం-టి.ఆర్.ఎస్. లతో కలిసి 'మహాకూటమి'గా ఏర్పడడం అనేది వామపక్ష రాజకీయ పరిణితికి తార్కాణం అనిపించుకోలేదని నా వ్యక్తిగత సందేహం!

రాజకీయ వ్యూహం సిద్ధాంతపరంగా సరైనదే అయినప్పటికీ... ఎన్నికల ఎత్తుగడల నిర్ణయం అనేది సమకాలీన ప్రజాభిప్రాయానికి అనుకూలంగా వుంటేనే సదరు పార్టీపై విశ్వాసం పెరుగుతుంది. ఎన్నికల ఎత్తుగడలు అనేవి అధికారం కోసమై అవకాశవాదంగా అగుపించకూడదు.

ఇదంతా ఏమైనప్పటికీ... 1995లో ముఖ్యమంత్రిగా పట్టాభిషిక్తులైన నారా చంద్రబాబునాయుడుగారు, సరిగ్గా 8 సంవత్సరాల 8 మాసాలు పరిపాలనను కొనసాగించారు. బాబుగారి పరిపాలన ప్రధానంగా వైవిధ్యాలతో కూడుకుని వుండటం విశేషం! అయితే ఈ వైవిధ్యాన్ని గురించి వివరించే ముందు ఒక ఉపోద్ఘాతం అవసరం అనే భావన అనివార్యం.

ఉపోద్ఘాతం : తెలుగుదేశం పార్టీ సిద్ధాంతం స్థూలంగా 'పేదరికాన్ని తగ్గించడం, బడుగు బలహీన వర్గాల ఆర్థిక సామాజికాభివృద్ధికి తోడ్పడటం, మహిళా సాధికారత, మైనారిటీ హక్కుల పరిరక్షణ' వంటి మౌలిక సూత్రాలతో కూడి వున్నది.

కాంగ్రెస్ పార్టీ సిద్ధాంతాన్ని కూడా ఒకసారి పరిశీలిస్తే పై సూత్రాలే ప్రధానాంశాలుగా స్పష్టమౌతుంటాయి.

మరి ఇలాంటప్పుడు ఇటువంటి పార్టీలు దశాబ్దాలుగా పరిపాలించినప్పటికీ, వీటికి అతివాద పార్టీల తోడ్పాటు వున్నప్పటికీ, సామాన్య మానవుని జీవన ప్రమాణాన్ని మాత్రం పెంచలేకపోయాయి. ఇందుకు కారణం ఏమిటి? ఈ పార్టీల సిద్ధాంతాలు 'ఏనుగు

దంతాలుగా గంభీరంగా కనిపించడానికే తప్ప చిత్తశుద్ధితో ఆచరించడానికి మాత్రం కాదు' అనేది స్పష్టమౌతున్న కఠోర సత్యం!

బడుగు బలహీన వర్గాలు అత్యధికంగా వుంటూ, ఓటర్లుగా వారు నిర్ణయాత్మకమైన పాత్రను కలిగి వుంటారు. కాబట్టి వారిని ఆకర్షించడానికి అవసరమైన విధివిధానాలను రూపొందించడం, వాటిని కొంతవరకు మాత్రమే అమలుపరచడం, క్రమంగా జరిగిపోయే ఒక ప్రక్రియ.

బడుగు బలహీన వర్గాల ఆర్థిక సామాజిక సాధికారతను అడ్డుకుంటున్న సామాజిక వ్యవస్థలను, ఆ మూలాగ్రంగా పెకిలించడం గాని... లేదా సంస్కరించడం గాని... వీరి దృక్పథంలో చిత్తశుద్ధితో అస్సలు వుండదు.

నిజం చెప్పాలంటే... అన్ని స్థాయిలలో రాజ్యాధికారాన్ని కైవసం చేసుకోవడం, దాన్ని పదిలపర్చుకోవడం, అనేవి వారు చేరుకోవాల్సిన గమ్యస్థానాలు. ప్రజాధనాన్ని ఎన్ని వేల కోట్లయినా వెచ్చిస్తూ ఈ గమ్యాన్ని చేరుకోవడం వారికి ఎంతో ముఖ్యం!

కేంద్రం మరియు రాష్ట్రాలలో గత 62 సంవత్సరాలుగా వివిధ జండాలతో గుర్తులతో అధికారాన్ని నిర్వహించిన పార్టీలు సాధించింది మాత్రం బహు స్వల్పం! కేంద్ర ప్రభుత్వంచే నియమించబడిన 'అర్జున్ సేన్ గుప్తా కమిటీ' నివేదిక ప్రకారం దేశంలో ఈనాటికి తలసరి ఆదాయం ప్రతిదినం కేవలం 20 రూపాయలు. ఈ ఆదాయంతో బ్రతికే వారి సంఖ్య 77 కోట్లు. దేశ జనాభాలో ఇది 83 శాతం. మరో 62 సంవత్సరాలు గడిచినా పేదరికం తొలిగిపోయే జాడ కనబడటం లేదు. 2009 సంవత్సరానికి ఐక్యరాజ్యసమితి ద్వారా ప్రకటితమైన మానవాభివృద్ధి సూచిక ప్రకారం ప్రపంచంలోని 182 దేశాలలో మనదేశస్థానం 134గా వున్నది.

మన పొరుగు దేశాలు కొన్ని మెట్లు ఎక్కుగా, గత సంవత్సరంతో పోల్చగా మనదేశం 6 మెట్లు క్రిందికి దిగిపోవడం గొప్ప అవమానకరం. ఈ పరిస్థితిని చూసి సామాజికశాస్త్ర విజ్ఞత కలిగిన వారు ఆశ్చర్యపోవాల్సిన అవసరం లేదు. ఈ పరిస్థితికి ముఖ్య కారణాలు ఈ క్రింది విధంగా వున్నాయి.

1. దేశ సంపద పెరిగిన నేపథ్యంలో ఆ సంపదను వెచ్చించే అంశాల ప్రాధాన్యతలలో అత్యంత ప్రధానంగా ధనిక వర్గాల ప్రయోజనానికి పెద్దపీట వేయడం అనేది ఈ పరిస్థితికి మొట్టమొదటి బలమైన కారణం!

2. పన్నుల ఎగవేతను, నల్లధనార్జనను అరికట్టలేని విధివిధానాలను అనుసరించడం రెండవ ప్రధాన కారణం!
3. రాజకీయ నాయకులు, ప్రభుత్వ ఉద్యోగులు కుమ్మక్కవుతూ పైనుండి క్రిందివరకు బాహటంగా నిర్వహిస్తున్న లంచగొండితనం మూడవ ముఖ్య కారణం.

ఈ విధంగా ప్రజాధనం కొల్లగొట్టబడటం వలన అటు పేదరిక నిర్మూలనగాని, ఇటు బడుగు బలహీన వర్గాల సముద్ధరణగాని, అసాధ్యమనే విషయం పూర్తిగా సత్యం.

మన రాజ్యాంగం మన దేశాభివృద్ధి కోసం రాజకీయ ఆర్థిక ప్రజాస్వామ్యాన్ని ప్రతిపాదించింది. పౌరహక్కులు, రాజ్యాధికారం కోసం వయోజన ఓటింగు ద్వారా నిష్పక్షపాత ఎన్నికల ప్రక్రియను నిర్ణయించింది. ప్రజా బాహుళ్యపు చైతన్య పూర్వక నిర్ణయమే సామాజిక ఆర్థిక సంస్కరణకు మూలం. ఇదే అసలు సిసలైన చోదక శక్తి.

ప్రజాచైతన్యాన్ని సమరశీలంగా తీర్చిదిద్దతారా? లేక నిద్రావస్థలో వుంచుతారా? అనే విషయం రాజకీయ పార్టీలు మరియు వారి చైతన్యయుత కార్యకర్తల దీక్షాదక్షతలపై ఆధారపడి వుంటుంది. ప్రజాచైతన్యాన్ని కాదంటూ ఒంటికాలుమీద లేవడం అనేది దుందుడుకువాదం అవుతుంది. అంతకుమించి తీవ్రవాదం అవుతుంది. రాజకీయ ప్రజాస్వామ్య వ్యవస్థలో ఈ విధమైన ప్రవర్తన ప్రయోజనాత్మకం కాదంటూ చరిత్ర అనేక పర్యాయాలు ఋజువు చేసింది. ఈ ఋజువు బలోపేతమైనది. అందుకని ప్రజల ఆర్థిక ప్రజాస్వామ్య సాధనలో ఉద్యమాల నిర్మాణానికి సెలవిస్తే ఇక అంతే సంగతులు అని చెప్పవచ్చు. అప్పుడిక చలనరహిత సమాజం చచ్చుబడక తప్పదు.

నిత్యనూతన విస్తృతితో వివిధ వర్గాల సంఘటిత సమరశీల ఉద్యమాలు సమస్యల పరిష్కారానికి, అభివృద్ధికి, ఏకైక మార్గాలు అనేది నా అనుభవ సంపద! వామపక్షాలు అధికార మధ్యేమార్గ పార్టీలతో జతకట్టడం, దానిని అధికార సాధనకు మాత్రమే పరిమితం చేయకుండా...బలోపేతమైన సువిశాల ప్రజాశక్తి లేదా సామాజిక పెట్టుబడి నిర్మాణానికి పూనుకోవడం ఎంతో అవసరం.

ఈవిధమైన సూత్రాల నేపథ్యంలో 'సంస్కరణల' ద్వారా సాధించిన చంద్రబాబు పరిపాలనా ప్రగతిని ఒకసారి పరిశీలిద్దాం.

చంద్రబాబు పరిపాలన : ముఖ్యమంత్రిగా చంద్రబాబుగారు తనదైన ప్రత్యేకశైలితో, చతురతతో, తన నాయకత్వపు పునాదుల్ని బలోపేతం చేసుకుంటారని సహజంగానే

అశేష ప్రజానీకం ఆశించింది. ఆయనలో కూడా అదే సంకల్పబలం బలంగా స్పష్టమయ్యింది. నీతి నిజాయితీతో సంస్కరణల ద్వారా అనేకానేక మార్పుల్ని సాధించాలని ఆయన కలలుగన్నారు. తన కలల సాకారంతో అభివృద్ధి పథంలో తిరుగులేని నాయకుడిగా మిగిలిపోవాలని ఆరాటపడ్డారు. కొత్త పథకాలను సృష్టించడంలో వాటిని అమలు పరచడంలో విజయం సాధించడంలో, అత్యంత జనాదరణని పొందాలని ప్రయత్నించారు. ఈవిధమైన బాబుగారి పరిపాలనలో పథకాల గురించి, వాటి జయాపజయాల గురించి, వరసగా ఒకసారి పరిశీలిద్దాం.

1. ద్వైత పథకం : అత్యధికంగా మహిళల్ని ఆకర్షించిన ద్వైతా లేదా ఇందిరాక్రాంతి పథకం ప్రత్యేకంగా చెప్పుకోదగింది. బంగ్లాదేశ్‌లో ఒక మహానుభావుని ఆలోచనతో ప్రారంభమైన మహిళా పొదుపు ఉద్యమానికి మరో రూపమే ఈ ద్వైతా పథకం.

10-15 మంది మహిళలు ఒక గ్రూపుగా ఏర్పడి రోజుకు తలసరి ఒక్కరూపాయిని పొదుపుచేసుకోవడం ఈ పథకంలో ముఖ్యాంశం. ఈ డబ్బును కూడబెడుతూ ప్రతి నెలకు ఒకసారి తమ సభ్యులలో అవసరం వున్నవారు ఆ మొత్తాన్ని వేలం పాట ద్వారా వడ్డీపై ఎత్తుకోవడం జరుగుతుంది. ఈ విధంగా కూడబెట్టిన వడ్డీని అందరూ పంచుకోవడం వారు సాధించే ప్రయోజనం.

ఈ పొదుపుసంఘాలు గ్రామగ్రామాన మహిళలతో పాటుగా కులవృత్తులకు సంబంధించిన పురుషులలో కూడా వుండే విషయం అందరికీ తెలిసిందే. అయితే మహిళల స్వశక్తి సంఘాలను రాష్ట్ర ప్రభుత్వం ప్రత్యేకశ్రద్ధతో ప్రోత్సహించడం విశేషం. అలాగే మహిళలు పొదుపు చేసిన మొత్తాన్ని లెక్కగడుతూ, అందుకు అనుగుణ్యంగా ప్రభుత్వ గ్రాంట్లు, బ్యాంకురుణాలను అందజేయడం అనేది వారి స్వశక్తి స్వావలంబనను ఇనుమడింపజేయడమే. ఇది మంచి ప్రోత్సాహకరం!

ఇటీవల గ్రామీణాభివృద్ధి కార్యక్రమాలతో పాటుగా వ్యవసాయ పంటల వ్యాపార బాధ్యతల్ని కూడా ఈ స్వశక్తి సంఘాలకు హస్తగతం చేయడం అనేది వారికి అదనంగా సమకూర్చబడిన ప్రోత్సాహత! తరతరాల నుండి కూలీలుగానో, సాధారణ గృహిణులుగానో పరాధీనతతో బ్రతుకు భారాన్ని ఈడ్చే అబలలను సబలలుగా మార్చుతూ... వారు స్వయంగా అధికారులతో బ్యాంకర్లతో చర్చించి తమ లావాదేవీల్ని నిర్వహించుకునే స్థాయికి ఎదగడం సదరు మహిళలకే కాదు - మొత్తం దేశానికే గర్వకారణం! మరియు సంతోషకరం!

మహిళా స్వశక్తి సంఘాలకు ఇవ్వబడే బ్యాంకు రుణాలు పావలా వడ్డీపైనే ఇవ్వడం ఆహ్వానించదగినది. ఈ విధానంలో మిగతా వడ్డీ భారాన్ని ప్రభుత్వమే భరించడం మంచి

పరిణామం. అయితే స్థూలంగా అగుపిస్తున్న మార్పు గొప్ప సంస్కరణనే అయినప్పటికీ... సూక్ష్మ దృష్టితో పరిశీలిస్తే మాత్రం ఇది గొప్ప గుణాత్మకమైన మార్పు కాదని స్పష్టంగా అర్థమౌతుంది. ఎందుకంటే... దీని ఫలితంగా ఉత్పత్తి శక్తులు పెరగడం లేదు. ఉపాధి అవకాశాలు లేవు. పునఃరుత్పత్తి ద్వారా దేశ సంపదను పెంచే నవ్యత ఎంతమాత్రం లేదు. ఇలాగని ఈ సంస్కరణ పథకం నిష్ప్రయోజనం అని వాదించడానికి వీలులేదు. దీని ఫలితంగా మహిళాలోకంలో తమ స్వశక్తిని వినియోగించి పొదుపరితనంతో స్వతంత్ర పాత్రను పోషించే సలక్షణం పెరగడం హర్షించదగింది.

మహిళలకు విద్య, సాంకేతిక విద్యలను అందించి, వారి వారి సృజనాత్మకత శక్తిని పెంపొందించి, సరుకుల తయారీ పరిశ్రమలలో సంపద సృష్టిలో భాగస్వాములను చేయడం ఒక్కటే వారి నిజమైన సాధికారత మరియు స్వావలంబనకు తార్కాణం! మహిళాశక్తికి అవసరమైన పెట్టుబడులను అందిస్తూ, వారి ఉపాధికి భద్రతను సమకూర్చే బాధ్యతను ప్రభుత్వం స్వీకరించడం అనేది తక్షణ ఆర్థిక సామాజిక కర్తవ్యం! కర్తవ్య ఫలితంగా ఈనాటి స్వశక్తి సంఘాలు భవిష్యత్ పారిశ్రామికాభివృద్ధికి సోపానం కావాలి. అయితే. స్వశక్తి సంఘాల విషయంలో నారాచంద్రబాబునాయుడిగారి సుదీర్ఘ పరిపాలనలోగాని, ఆ తర్వాత ఏర్పడిన కీ.శే. వై.యస్. రాజశేఖర్ రెడ్డి గారి కాలంలో గాని, ప్రచార పటాటోపమే తప్ప గుణాత్మకమైన మార్పులు జరగలేదు. అలాగే మౌలిక సంస్కరణల గురించిన ఆలోచన కూడా జరగలేదు. ఇది ఈ పథకంలోని పరిమితిని చూపిస్తుంది.

2. జన్మభూమి : ఈ పేరులో దేశభక్తి భరిత భావం పరిపూర్ణంగా వుంది. దేశవిదేశాల్లోని భారతీయుల్ని ఆకర్షించిన సద్భావనా పథకం ఇది! ముఖ్యంగా ఈ పథకం గ్రామీణాభివృద్ధికి ప్రాణప్రదంగా భావించడం జరిగింది.

ప్రతి మూడు మాసాలకు ఒకసారి మండలాధికారులు ప్రతి గ్రామంలో గ్రామసభని నిర్వహించడం, ప్రజల దైనందిన సమస్యలను అక్కడికంటే ప్రత్యక్షంగా తెలుసుకునడం, ఆ సమస్యలకు పరిష్కారాన్ని కూడా అక్కడికక్కడే సూచించడం, ఈ పథకం వెనక వున్న ఒక గొప్ప సిద్ధాంతం. 'ప్రజల వద్దకు పాలన' దీనికి మారు పేరు!

అధికారులు తమ కార్యాలయాలకే పరిమితమైపోయి, గ్రామీణ ప్రజలు వారి అవసరాల నిమిత్తం తమ కార్యాలయాల వద్దకు వచ్చినప్పటికీ వారికి కనీస గౌరవం ఇవ్వకపోవడం, సరికదా వారిని అస్సలు పట్టించుకోకపోవడం, తమ అధికారదర్పంతో వారిని పలకరించ నిరాకరిస్తూ తమ అహంభావాన్ని ప్రదర్శించే నేపథ్యంలో వెలుగుచూసిన

ఈ జన్మభూమి కార్యక్రమం నిజంగా ప్రజాసామాన్యంలో ఒక విప్లవాత్మకమైన మార్పును తీసుకువచ్చింది.

అధికారులు విధిగా ప్రజల అవసరాలను తెలుసుకునడం, సమస్యలని విచారించడం, మరియు వాటిని పరిష్కరించడం, వంటి ఒక మంచి మార్పుకు నాంది పలికిన 'జన్మభూమి' కార్యక్రమం అభినందనీయం! ముఖ్యంగా ఈ కార్యక్రమం ద్వారా బానిసలుగా దిక్కులేని పక్షులుగా చీత్కారాలకు గురయే గ్రామీణ ప్రజల ఆత్మగౌరవం పెంపొందింపబడింది. ఈ ప్రజలు తమ తమ హక్కుల గురించి అడగడమే కాదు, అధికారులను నిలదీసే అధికారాన్ని కూడా పెంపొందింపజేసుకున్నారు. ప్రజల్లో ఈవిధమైన చైతన్యాన్ని జాగృతిని కలిగించిన 'జన్మభూమి' ఈ మేరకు ఒక మంచి సంస్కరణే అని చెప్పవచ్చు.

ఈ కార్యక్రమాన్ని ముఖ్యమంత్రి నుండి జిల్లా కలెక్టరులవరకు పర్యవేక్షించడం, దీనిపై నివేదికను రూపొందించడం, వాటిని విశ్లేషించడం అనేవి కూడా మంచికే జరిగింది. కాగా ఈ పథకం గురించి సూక్ష్మదృష్టితో పరిశీలిస్తే మంచి ఫలితాల కంటే, చెడు ఫలితాలే ఎక్కువగా దర్శనమిస్తాయి. అవి ఈ క్రిందివిధంగా వున్నాయి.

1. క్రింది నుండి పై వరకు అధికారబృందం ఇదే పనిలో మునిగిపోయి ఇతర పనులను ప్రక్కనబెట్టడం అనేది మొదటి అవలక్షణం.
2. జన్మభూమిలో పడేపడే విన్నవించుకున్న మౌలికమైన గ్రామాభివృద్ధి పనులు ధనాభావం వలన లేదా అధికారుల నిర్లక్ష్యం వలన అసలుకే వెలుగు చూడకపోవడం రెండవ అవలక్షణం.
3. చివరకు వృద్ధాప్యపు పెన్షన్లు పంచడం, రేషన్ కార్డులు పంచడం, వికలాంగుల పెన్షన్లు పంచడం వంటి పనులకే ఈ కార్యక్రమం పరిమితం అయ్యే దశకు వచ్చింది. దీంతో అధికార అనధికార బృందపు విలువైన సమయం వృథా కావడం సర్వే సర్వత్రా గమనించిన సత్యం. ముఖ్యంగా పై పనుల్ని అధికారులు తమ విధి నిర్వహణలోనే కొనసాగించుకోవచ్చు. ఇందుకు ప్రత్యేక సమయం కేటాయించుకోవాల్సిన అవసరం లేదు. ఇది మూడవ లోపం.
4. ముఖ్యంగా వికేంద్రీకరణలో భాగంగా గ్రామ పంచాయతి, మండల పరిషత్తులకు, అధికారాల్ని విధుల్ని నిధుల్ని ఇవ్వడం జరిపితే ప్రభుత్వం ప్రత్యేకంగా 'జన్మభూమి' పేరుతో తన విలువైన సమయాన్ని వెచ్చించే అవసరం వుండేది కాదు. ఇది ఆర్థికంగా,

సామాజికంగా, రాజకీయంగా కూడా చెప్పుకోదగ్గ గొప్ప సంస్కరణ కాదు. ప్రభుత్వ ఉద్యోగులు, జన్మభూమి కార్యక్రమాలను పర్యవేక్షించే వేలాదిమంది అధికారులు, అసత్యాలతో అర్థసత్యాలతో కూడిన నివేదికలు ఇవ్వడం కూడా జరిగింది. అలాగే సమావేశాలలో తమ ఇతర కార్యక్రమాలను విస్మరించడం, పక్కన పెట్టడం, జరిగిపోయింది. ఈవిధమైన పరిస్థితుల కారణంగా సాధారణ పరిపాలన స్తంభించిపోయింది. ఫలితంగా విసిగి వేసారిన అధికారులు చివరకు ప్రభుత్వ వ్యతిరేక ప్రచారకులుగా మారిపోయారు. ఈ ఫలితం 'జన్మభూమి' వికటించిందనడానికి ఒక పెద్ద నిదర్శనం!

'జన్మభూమి' కార్యక్రమం విషయమై నా ఒక అనుభవం చిరస్మరణీయం. ఆ విషయ వివరణలోకి వెళ్తే... చంద్రబాబు నాయుడు గారు ముఖ్యమంత్రిగా తాను ప్రారంభించిన 'జన్మభూమి' కార్యక్రమాన్ని స్వయంగా పర్యవేక్షించడానికి మొదట కరీంనగర్ జిల్లాను ఎన్నుకున్నారు.

ఉదయం 11 గంటల సుముహూర్తంలో ఈ కార్యక్రమాన్ని ప్రారంభించే ఒక గ్రామాన్ని తెలియజేయమని అప్పటి కలెక్టర్ గారిని బాబు కోరడం జరిగింది. కలెక్టర్ గారు వెంటనే నాపేరు తెలియజేస్తూ 'రాజేశ్వరరావుగారైతే తప్పకుండా తమ గ్రామంలో జన్మభూమిని ప్రారంభిస్తారు' అనే విశ్వాసాన్ని కనబర్చారు. ఇక ముఖ్యమంత్రిగారు వెంటనే మా స్వంత గ్రామం మారుపాకకు ప్రయాణం అయ్యారు. నేను యధాలాపంగా మా స్వంత గ్రామం మారుపాకలో 'జన్మభూమి' కార్యక్రమానికి అధ్యక్షత వహించి నడుపుతున్నాను.

ప్రభుత్వ ఉత్తర్వుల వెలుతురులో ఒకటి తర్వాత మరొక అంశం చర్చిస్తున్నాం. ఇంతలో ముఖ్యమంత్రిగారు స్వయంగా మారుపాకకు వస్తున్నారనే వార్త వ్యాపించింది. దీంతో ఇక సుమారు వందమంది స్త్రీ పురుషులతో సాగుతున్న సభా ప్రాంగణం ఒక్కసారిగా వందలాది స్త్రీ పురుషులతో క్రిక్కిరిసిపోయింది. 'జన్మభూమి' కార్యక్రమం తాలూకు స్పృహతో చంద్రబాబుగారిని చూడాలనే ఆపేక్ష ముఖ్యంగా మహిళల్లో నాకు కట్టలు తెంచుకుని కనిపించింది అటూ ఇటూ అనగానే ముఖ్యమంత్రిగారు రానే వచ్చారు. ప్రజల్లో అధికారుల్లో హడావుడి ఒక్కసారిగా ఊపందుకుంది.

చంద్రబాబు గారు అక్కడ జరుగుతున్న 'జన్మభూమి' కార్యక్రమాన్ని పర్యవేక్షించాక, తమ ఉపన్యాస కార్యక్రమాన్ని కొనసాగించారు.

“జన్మభూమి కార్యక్రమంలో స్వాతంత్ర సమరయోధుని స్వంత గ్రామంలో పాల్గొనే అదృష్టం కలిగినందుకు గర్వపడుతున్నాను” అంటూ చంద్రబాబుగారు తన ఉపన్యాసంలో సగర్వంగా చెప్పుకున్నారు. నా ప్రజలు ఇందు నిమిత్తం మిక్కిలి సంతోషించారు.

తర్వాత అక్కడినుండి తిరుగు ప్రయాణంలో చంద్రబాబుగారు నాతో “మీరు ఏదైనా మంచి కార్యక్రమాన్ని కోరండి ప్రకటిస్తాను” అంటూ ఆప్యాయంగా అడిగారు. అందుకు నేను కృతజ్ఞతాపూరితుడినై “వాహనాన్ని సిరిసిల్ల పట్టణం వైపు మళ్ళించండి” అని కోరాను. నేను కోరినట్లుగానే చేసారు.

సిరిసిల్లలో అంతవరకు శిథిలావస్థలో వుండి పందులు గాడిదలకు నిలయంగా తయారైన ప్రభుత్వ ఆసుపత్రి ముందు వాహనాల్ని ఆపడం జరిగింది. నాతో నడిచిన ముఖ్యమంత్రి ఆనాటి ఆసుపత్రి తాలూకు దయనీయమైన పరిస్థితిని కళ్ళారా చూసారు. స్పందనగా బాధపడ్డారు. ఇక ఆ వెంటనే 100 పడకల ఆసుపత్రి భవన నిర్మాణ ప్రకటన చేసారు. కాగా, మేము ఎవ్వరికీ తెలియకుండా హఠాత్తుగా అక్కడికి వెళ్ళినప్పటికీ నిముషాల వ్యవధిలో వేలాది స్త్రీ పురుషులు మమ్మల్ని చుట్టుముట్టారు. ఇది చంద్రబాబు నాయుడు గారికి వున్న అత్యధిక ప్రజాకర్షణ! మొత్తానికి మూడు సంవత్సరాల్లో ఆసుపత్రి నిర్మాణం పూర్తయ్యింది.

3. విద్యా, తల్లుల, కమిటీలు : విద్యాకమిటీల నిర్మాణం, తల్లుల కమిటీల నిర్మాణం, చట్టబద్ధంగా ఎన్నికల ప్రక్రియ ద్వారా జరిగింది. ఇది చాలా బాగా జరిగింది.

ముఖ్యంగా గ్రామ పెద్దలు తల్లులు, తమ బిడ్డల చదువుల గురించి, బాధ్యత వహించే విషయాన్ని ప్రభుత్వపరంగా తెరమీదకు రావడం ఒక గొప్ప మార్పు.

పిల్లలందరూ విధిగా బడికి రావడానికి, మధ్యలో చదువును చాలించకుండా చూడడానికి, ఈ విధంగా కమిటీల ద్వారా ఉద్యమ స్వరూపాన్ని ఇవ్వడం మంచి సంచలనాన్ని కలిగించింది. ఈ విషయమై ప్రభుత్వం గొప్పగా కీర్తింపబడింది కూడా! ఐతే అధికారుల బాధ్యతలో కొంత సడలింపు రాగానే విద్యా కమిటీలు క్రమంగా అలంకారప్రాయాలుగా తయారుకావడం విచారకరం!

కొన్ని సందర్భాలలో విద్యాకమిటీ ఎన్నికలు రాజకీయ రంగుల్ని పులుముకుని సంఘర్షణలకు దారి తీయడం కూడా జరిగింది. రాజకీయాలకు అతీతంగా, ఒక సామాజిక కర్తవ్యంగా, ప్రజలను సమాయత్తం చేయవలసిన రాజకీయ పార్టీల కార్యకర్తలు తద్విరుద్ధంగా ప్రవర్తించడం వలన అనుకున్న ఫలితం దక్కనేలేదు అని చెప్పవచ్చు.

ఈ విధంగా గందరగోళ పరిస్థితులకు దారి తీయడం ఆరంభించిన కమిటీలను చివరకు రద్దు చేయడం జరిగింది.

4. పరస్పర సహాయ సహకార చట్టం : చంద్రబాబు కాలంలో మరొక మంచి పని జరిగింది. పరస్పర సహాయ సహకార చట్టాన్ని రూపొందించి ఆమోదించడమే ఆ మంచి పని!

ఈనాటి సహకార చట్టం... బ్రిటిష్ సామ్రాజ్యవాదుల కాలం నుండి ఒక శాపంలాగా వెంటాడుతున్న కాల దోషం పట్టిన చట్టం. ఈ చట్టం పరిధిలో సహకారం మృగ్యం! అధికారమే సర్వస్వం! ఈ చట్టం పేరుతో ప్రజాధనాన్ని దుర్వినియోగం చేయడం ఒక చేదు అనుభవం! ఈ ప్రజాధనాన్ని దుర్వినియోగం చేయడంలో దళారులైన అధికారులు, లంచగొండులైన అధికారులు, చాలా చలాకిగా యుక్తిగా వ్యవహరించడానికి అనేకానేక మార్గాలు బూజు పట్టిన ఈ పాత చట్టంలో వున్నాయి. దీన్ని రద్దు చేస్తూ... దీని స్థానంలో ప్రజల పరస్పర సహకారమే ఊపిరిగా వుండే చట్టం తేవాలని, ఈ చట్టం పూర్తిగా ప్రజలచేత అధికారుల ప్రమేయం లేకుండా నిర్వహించబడాలని, చాలాకాలంగా సహకార ఉద్యమకారులు కోరుతున్న ఒక గొప్ప ఆదర్శపూరితమైన కాంక్ష!

గుజరాత్ రాష్ట్రంలోని ఆనంద్ లో డా॥ కురియన్ గారి నేతృత్వంలో అనేక దశాబ్దాల నుండి నిర్వహించబడుతున్న 'పాడి పరిశ్రమ సహకార సంఘం' దీనికి ఓ గొప్ప ఉదాహరణ! స్ఫూర్తిదాయకమైన ఇటువంటి 'పరస్పర సహాయ సహకార సంఘాలు' దేశవ్యాప్తంగా వివిధరంగాలలో నిర్వహించబడుతూ గ్రామాభివృద్ధికి ప్రబల సాధనాలుగా రూపొందినవి. ఈవిధమైన సంస్కారవంతమైన కొత్త చట్టాన్ని మన రాష్ట్రంలో కూడా ఆమోదించాలని సంకల్పిస్తూ నేను మరియు నాతోపాటుగా అనుభవజ్ఞులైన సహకార ఉద్యమ నాయకులు ముఖ్యమంత్రి నారాచంద్రబాబునాయుడు గారిని కలిసి కోరికను విన్నవించుకోవడం జరిగింది.

మా సంకల్పబలాన్ని వాదనలోని సత్యాన్ని గ్రహించిన ముఖ్యమంత్రి గారు ఆనతికాలంలోనే ఆ (మ్యాక్స్) చట్టాన్ని రూపొందించే ఏర్పాటు చేశారు. ఇక శాసనసభలో ఆనాటి మంత్రి శ్రీ దేవేందర్ గౌడ్ గారు ఈ ప్రజాస్వామ్య ప్రజాహిత చిత్తు చట్టాన్ని ప్రవేశపెట్టారు. కాగా, అదివరకే ఈ చట్టం గురించి అనుభవజ్ఞులందరితో చర్చించిన నేనే ఈ చిత్తు చట్టాన్ని ఆహ్వానిస్తూ, దీని అవసరం గురించి మాట్లాడే గౌరవం పొందాను.

నా ఉపన్యాసం తర్వాత మరింత వివరణ అవసరం లేకుండానే, అన్ని రాజకీయ పార్టీలు తమ పరిపూర్ణ సహకారాన్ని తెలియజేయడం జరిగింది. చిత్తు చట్టం ఆనతికాలంలోనే ఏకగ్రీవంగా చట్టరూపాన్ని పొందింది.

ముఖ్యంగా నేను చేసిన ప్రసంగాన్ని ప్రశంసిస్తూ శ్రీ కురియన్ గారు నాకు పత్రం పంపించారు. ఈ పత్రం నాలో సహకార ఉద్యమం-దాని స్వతంత్ర పాత్రపైగల అకుంఠిత విశ్వసాన్ని ఇనుడింపజేసింది.

అభివృద్ధి చెందిన దేశాలలో పరస్పర సహకారం ద్వారానే అత్యధికభాగం అభివృద్ధి, దాని కొనసాగింపు, సుసాధ్యమౌతున్న వాస్తవం గుర్తింపులోకి వచ్చింది. ముఖ్యంగా ఇంత గొప్ప చట్టం 15 సంవత్సరాల సుదీర్ఘకాలం తర్వాత కూడా ఆదరణను నోచుకోవడం లేదు. ఇది ఎంతో శోచనీయం!

కరీంనగర్ జిల్లాలో ఒకటి రెండు ప్రతిష్టాత్మక సహకార సంఘాలు దీని పరిధిలోకి చేరినవి. కాని రాష్ట్రవ్యాప్తంగా దీనికి తగిన ఆదరణ లభించిన దాఖలాలు లేవు. దీనికి తోడుగా అధికారులు కూడా స్వతంత్ర పరస్పర సహకార స్ఫూర్తిని గమనించకుండా వుండిపోవడం అనేది, వారి చైతన్యరాహిత్యానికి నిదర్శనం. కాగా, రాజకీయ పార్టీలకు ఈ రంగం గురించి ఆలోచించే తీరికకూడా లేకపోవడం కేవలం దురదృష్టకరం!

5. మన నీరు... మన వనాలు : నీటి వినియోగదారుల సంఘాలు, వన సంరక్షణ సమితులు చట్టబద్ధంగా వుంటూ... ప్రజాప్రతినిధులు ఐచ్ఛికంగా నిర్వహించవలసిన వేదికలుగా చెప్పబడుతాయి. ఈ వేదికల్ని సక్రమంగా నిర్వహించిన వారికి తగిన పారితోషికం కూడా ఏర్పాటు చేయడం జరిగింది. ఐతే అధికారుల అలక్ష్యం, ఎన్నుకోబడిన ప్రజా ప్రతినిధుల నిర్లక్ష్యం వంటి అలసత్వాల కారణంగా ఈ సంఘాలు స్తబ్ధతగా మారిపోయాయి.

ఈ నిర్లిప్త స్తబ్ధతను తొలగించగలిగే సరైన గ్రామనాయకత్వం లేదనే చెప్పవచ్చు. కాగా, రాజకీయ పార్టీలు ఇది తమ పని కాదన్నట్టుగా వ్యవహరించాయి. ఈ వ్యవహారంలో ప్రజాసంక్షేమమే ధ్యేయంగా కాకుండా అధికారమే ధ్యేయం అనే స్వార్థచింతన ద్యోతకం కాబడింది.

ముఖ్యంగా అధికారుల ప్రమేయం అనేది ఎల్లవేళలా సాధ్యం కాదు. సామాజిక పెట్టుబడిగా పదునైన చైతన్యం ప్రజాబాహుళ్యంలో రానిదే ఈ సంస్కరణలు సత్ఫలితాలను ఇవ్వడం అనేది అసాధ్యం.

అధికారిక పదవులు, స్వార్థ ప్రయోజనాలు, ప్రధాన లక్ష్యంగా వున్నంతకాలం మంచిని పెంచే ఆరోగ్యకరవాతావరణం నెలకొనడం దుస్సాధ్యం అని చెప్పవచ్చు.

రాజకీయ పార్టీలు, స్వచ్ఛంద సంస్థలు, చైతన్యవంతులైన పౌరులు, ఆత్మవిమర్శతో తమ విధులను సక్రమంగా నిర్వహించగలగాలి. ముఖ్యంగా చెప్పాలంటే... ఆదర్శ వ్యవసాయ క్షేత్రాల నిర్మాణం, రైతుమిత్ర సంఘాల నియామకం, చక్కని ఆలోచనలు. ప్రభుత్వం తమ వ్యవసాయాధికారుల ద్వారా ఈ ఆలోచనల్ని ప్రోత్సహించడం చక్కని విధానం. కాగా వీటిని నిర్వహించే బాధ్యత స్థానిక ప్రజాప్రతినిధుల ద్వారానే జరగాలి. అప్పుడే అది ఆశించిన ఫలితాలను సాధించడం సాధ్యపడుతుంది. ఐతే చివరకు కీ.శే. వై.యస్.రాజశేఖర్‌రెడ్డి గారి పాలనలో 'ఆదర్శ రైతులు' నెలసరి వేతనం పొందే ఉద్యోగులుగా దిగజారిపోవడం విచారకరం. అలాగే అసలు గ్రామాలలో నివాసమే లేనివారు, వ్యవసాయం గురించి ఏమాత్రం తెలియని వారు, అధికార పార్టీకి చెందిన ప్రబుద్ధులైనవారు, ఈ ఉద్యోగాలు పొందడం నిజంగా హస్యాస్పదం.

6. 'ఆదరణ' పథకం: చేతివృత్తులు నిర్వహించే వారికోసమై వారి వారి వృత్తిపర ఉపకరణాలు అందించే 'ఆదరణ' పథకం మంచి ఆలోచన!

ముఖ్యంగా బాల బాలికలు తమ స్కూలు, కళాశాలలకు వెళ్ళడానికి సైకిళ్ళను కొనివ్వడం అనేది జనాకర్షకతకు ఒక పరాకాష్టగా పరిణమించింది.

'చేపలు పట్టడం నేర్పాలి గాని చేపల్ని వండిపెట్టడం సరికాదు' అనే చైనా సామెత అక్షర సత్యం. ఎందుకంటే... అనేక వృత్తులకు సంబంధించిన వేలాది యువతీ యువకులకు, వివిధ వృత్తిపర శిక్షణాకేంద్రాలలో సకల సౌకర్యాలను కల్పిస్తూ... ఉపాధి అవకాశాల్ని పెంచడం అనేది శాస్త్రీయ కర్తవ్యం! ప్రభుత్వం ఈ గురుతర బాధ్యతను నిర్వహిస్తూ వస్తువుల ఉత్పత్తిని పెంచాలి. దాని మార్కెటును స్వీకరించాలి. అప్పుడే ఉపాధి అవకాశాలు పెరిగి నిరుద్యోగం తగ్గిపోతుంది.

ఈ నేపథ్యంలో చంద్రబాబునాయుడుగారి సంస్కరణల ఆచరణలో లోపాలువున్నా వారి చిత్తశుద్ధిని శంకించిన వారు మాత్రం లేరు అనే చెప్పవచ్చును. ఎందుకంటే... ఆయన సంకల్పం గొప్పది. నిజాయితీతో కూడుకుని వున్నది. ఏదో చేయాలని, మరేదో గొప్ప మార్పును సాధించాలని, ఎంతో తపన వున్న అనన్య సామాన్య లక్షణాలు గలిగిన వ్యక్తిగా ఆయన గుర్తింపు సంపాదించుకున్నారు. ఈ పేరును సార్థకం చేసుకోవాలనేదే ఆయన ఉద్దేశ్యం! కాకపోతే కొన్ని అననుకూల పరిస్థితులు ఆచరణకు ప్రతిబంధకాలుగా మారినప్పటికీ అది ఆయన అసమర్థత కాదు.

7. నీరు-మీరు : ఈ కార్యక్రమాన్ని విజయవంతంగా వినియోగించిన చోట చిన్న నీటిపారుదల సౌకర్యాలు బాగా అభివృద్ధి చెందినవి. 'నీరు-మీరు' అనే అంశం అత్యంత కీలకమైనది. ఎన్ని ఆటంకాలు ఎదురైనా దీన్ని కొనసాగించాల్సింది.

వాటర్షెడ్ల నిర్మాణం, చిన్ననీటి వనరుల నిర్మాణం, భూగర్భజల సంరక్షణ, భూసార సంరక్షణ, కార్యక్రమాల నిర్వహణ గ్రామీణాభివృద్ధికి ప్రాణప్రదం. వీటి ఫలితంగా అనావృష్టి, అతివృష్టి కల్పించే కష్టనష్టాలు నివారించబడటమే కాకుండా భూసార పరిరక్షణ జరుగుతుంది. తద్వారా వ్యవసాయాభివృద్ధి జరుగుతుంది. దీంతో నిరంతరాయంగా కొనసాగే ప్రకృతి అందించే గొప్పవరం సాధ్యపడుతుంది. కాని ఈ కార్యక్రమంలో కూడా క్రమంగా అవినీతి చోటు చేసుకోవడం అనేది పరిపాలనా వ్యవస్థలో గూడుకట్టుకుని వున్న జాడ్య ఫలితం!

'నీరు-మీరు' పథకం సామాజిక జీవనయానంలో ప్రతిష్టాత్మక విలువలతో కూడినది. పురోభివృద్ధికి ఇది ప్రాణప్రదం! కాని అనూహ్యంగా ఈ పథకం అమలులో చొరబడిన ప్రతికూల శక్తులు దీని విలువని దిగజార్చడం బాధాకరం!

8. నీటి నియమాలు-మర్యాదల నిబంధన : శాసనసభ నిర్వహణలో నూతన జవనత్వాలను సమకూర్చే 'నీటినియమాలు - మర్యాదల నిబంధనల'ను రూపొందించడం మరపురాని ఘట్టం. నీటి, నియమం, మర్యాద ఇచ్చిపుచ్చుకోవడం మొదలగునవి సామాజిక విలువలు! ఇవి లక్షల సంవత్సరాల పరస్పర మానవ సంస్కారంతో జనించినవి! ఈ సత్యబంధాలకు జనకుడు మానవుడే! ఈ విధమైన విలువలను గౌరవిస్తూ వాటిని పోషిస్తూ పాటించే వారు ఉత్తములు!

ఉత్తమ మానవులు ప్రజాప్రతినిధులుగా వుండటం వలన శాసనసభలు, పార్లమెంటు, పవిత్రతను సంతరించుకుంటున్నాయి. ఆయా సభ్యులు గౌరవసభ్యులుగా ఆదర్శమూర్తులుగా కీర్తించబడుతుంటారు. ఈ ప్రాపంచిక పవిత్ర విలువలను రేఖామాత్రంగా శాసనసభ నిబంధనావళిలో పొందుపర్చడానికి ఈ కమిటీ వేయబడింది. అదివరకు మన శాసనసభ నియమనిబంధనలలో ఈ అంశం లేదు. కేంద్ర పార్లమెంటులో కూడా ఇది లేదు.

స్పీకర్‌గా వున్న శ్రీ యనమల రామకృష్ణుడుగారు తమ అధ్యక్షతలో ఈ బాధ్యతను నిర్వహించడానికి ఒక ఉపసంఘాన్ని నియమించారు. ఈ ఉపసంఘంలో నాతోపాటుగా ప్రముఖ పార్టీల నాయకులు సభ్యులుగా వున్నారు. మేము మా విలువైన సమయాన్ని వెచ్చించి కొత్త నిబంధనల రూపకల్పనలో సముచితమైన పరిశ్రమ గావించాము.

రాష్ట్రంలో ప్రముఖ సంఘసేవకులు పొత్తూరి వెంకటేశ్వరరావుగారి లాంటి పాత్రికేయుల అమూల్యమైన సలహాలను ఈ సందర్భంగా మేము పొందడం జరిగింది. చివరకు 'శాసనసభ్యులు అనుసరించవలసిన మర్యాదలు-నీతి నియమాల నిబంధనలు' అంశాన్ని సమర్థవంతంగా రూపకల్పన చేసాము. శాసనసభ అత్యుత్సాహంతో వాటిని ఆమోదించి గ్రంథస్తం చేసింది. అయితే ఈ పవిత్ర నీతి నియమాలు, మర్యాదలు, ఎంతవరకు ఆచరణకు నోచుకున్నాయో అది ప్రజలే నిర్ణయించాలి.

ముఖ్యంగా పార్లమెంటుతో పాటుగా శాసనసభల్లో గౌరవ ప్రజాప్రతినిధులు, ప్రభుత్వం ద్వారా తమకు లభించిన సదుపాయాలను దుర్వినియోగం చేస్తున్నట్లుగా అనేక నివేదికలు వున్నాయి. ఈ నివేదిక ప్రకారం వెల్లడైన అక్రమాల్ని సూచనప్రాయంగా ఓ రెండుమూడింటిని పొందుపరుస్తాను. అవి....

1. గౌరవ సభ్యులు తమకు కేటాయించిన వసతిగృహాలను అద్దెలకు ఇచ్చుకుంటున్నారు.
2. ఇండ్లస్థలాలను అమ్ముకుంటున్నారు.
3. నోరులేని బలహీన వర్గాల ప్రజాప్రతినిధులకు విలువైన స్థలాలను కేటాయింపజేసి, వాటిని కాజేయడం, అక్రమ మార్గంలో రియల్ ఎస్టేట్ వ్యాపారాలు చేస్తున్నారు.

ఈ విధమైన పరిస్థితుల నేపథ్యంలో గౌరవ సభ్యుల్ని ప్రజలు అసహించుకునే దౌర్భాగ్య పరిస్థితి ఏర్పడింది. తద్వారా శాసనసభ గౌరవం మంటగలిపింది. కాగా నీతినియమాల నిబంధనావళి రూపొందించిన 10 సంవత్సరాల తర్వాత తిరిగి ఆ సంఘ సభ్యుడిగా పనిచేసే అవకాశం నాకు కలిగింది. శాసనసభలో సభ్యుల ప్రవర్తన అత్యంత ఆందోళనకరంగా దిగజారిపోయిన వైనాన్ని చూస్తూ నేను సిగ్గుపడక తప్పలేదు.

స్పీకర్ గారి ఆజ్ఞలను ధిక్కరించడం, ఒకరికి ఇద్దరు ముగ్గురు నలుగురు ఏకకాలంలో మాట్లాడటం, పార్లమెంటరీ పరిభాషకు స్వస్తి చెబుతూ దుర్భాషలాడుకోవడం, ప్రతి తడవా సభ వెల్ లోకి దూసుకుపోవడం, చివరకు పోడియం చుట్టుముట్టడం వంటివి దాదాపుగా ఆయా సభ్యుల దినచర్యలుగా మారిపోయాయి.

శాసనసభ బయటి జీవితంలోనూ ఆయా సభ్యుల నీతి బాహ్యమైన చర్యలు మా దృష్టికి రావడం జరిగింది.

పవిత్రమైన నీతి నియమాలను జీర్ణించుకున్నవారినే శాసనసభకు పంపించే బాధ్యత రాజకీయపార్టీలది. అలాగే దారి తప్పిన తర్వాత క్రమశిక్షణా చర్యకు గురి చేయవలసిన బాధ్యత నీతినియమాల సంఘానిది.

ప్రజాస్వామ్య వ్యవస్థలో నేరచరితులకి నాయకత్వపు స్థానాన్ని ఇవ్వడం ఇవ్వకపోవడం అనేది ఆయా పార్టీల అధిష్టానంపై ఆధారపడి వుంటుంది. నేరచరిత్ర లేకపోయినా వ్యక్తిగతంగా నీతి తప్పిన వైఖరి కలిగిన వారు, తమకు లభించిన గౌరవస్థానం సాక్షిగా సలక్షణాన్ని అలవర్చుకుంటే అదే మానవీయత!

అభివృద్ధిపథంలో చంద్రబాబు : గ్రామాభివృద్ధిలో రోడ్ల నిర్మాణం, విద్యాలయాల నిర్మాణం, వైద్యశాలల నిర్మాణం, చిన్న నీటి వనరుల నిర్మాణం, పునఃనిర్మాణం, విద్యుచ్ఛక్తి సరఫరా, రక్షిత మంచినీటి సౌకర్యాల వ్యాప్తి మొదలగునవి అత్యంత కీలకమైన మౌలిక సదుపాయాలు. మానవ సగటు జీవన విధానంలో వీటి పాత్ర నిత్యం.

మానవాభివృద్ధిని కాంక్షించే అర్థశాస్త్రవేత్తలు, సామాజిక శాస్త్రవేత్తలు, ఈ మౌలిక సదుపాయాల్ని మన దేశాభివృద్ధికి మూలస్తంభాలుగా నొక్కి వక్కాణించుచున్నారు.

ఈ ఈ రంగాలలో చంద్రబాబునాయుడి గారి కాలంలో అత్యధిక పురోగతిని సాధించడం జరిగింది. రాష్ట్ర బడ్జెట్‌లో ఈ మౌలిక సదుపాయాలకే పెద్దపీట వేయడం ఒక గొప్ప విశేషం! ఇది చంద్రబాబు గారి సమున్నత, సమర్థవంతమైన, సుస్థిర పరిపాలనకు నిలువెత్తు నిదర్శనాలు!

ముఖ్యంగా చెప్పాలంటే నా సిరిసిల్ల నియోజకవర్గంలో అంతకు ముందు నాలుగు దశాబ్దాల కాలంలో సాధించలేని అభివృద్ధిని, పురోగతిని ఒక్క చంద్రబాబు పాలనలోని 7-8 సంవత్సరాల కాలంలో సాధించడం అనేది ఆషామాషి కాదు. అదొక చారిత్రక విజయం!

ప్రజా సంక్షేమమే ధ్యేయంగా, రాష్ట్ర ప్రగతే తన సంకల్పంగా, చంద్రబాబు తలపెట్టిన సంచలనాత్మక విజయాత్మకమైన పనులు రాష్ట్ర అణువణువులో తరతరాలని పలకరిస్తాయి.

సిరిసిల్ల నుండి కోనరావుపేట మండల కేంద్రం వరకు, వేములవాడ నుండి రుద్రంగి వరకు, ఇంకా రెండు మూడు రోడ్ల ప్రతిపాదనల్ని చంద్రబాబుగారు ప్రకటించారు. ఇవి కొన్ని కోట్ల వ్యయంతో కూడినవి. అలాగే సెస్ సంస్థ (విద్యుత్ సహకార సంస్థ) పనితీరున్నా, దానికి అవసరమైన నిధుల కేటాయింపుకు ఆమోదం తెలపడం జరిగింది. ఇంకా... విద్యుచ్ఛక్తిని వినియోగిస్తూ వేలాది పవర్‌లూం కార్మికులకు ఉపాధి కల్పించిన పవర్‌లూం పరిశ్రమను కుటీర పరిశ్రమగా గుర్తింపునివ్వడం జరిగింది. ఇక్కడ వారు వాడుకునే విద్యుచ్ఛక్తి ధరను సగానికి సగం తగ్గించారు. ఈ విషయం పట్ల

సిరిసిల్ల పట్టణ వ్యాపార కార్మిక జనం తమ సంపూర్ణ సంతృప్తిని ప్రకటించారు. ఆ తర్వాత నియోజక వర్గంలో చిరకాల కోరికలుగా మిగిలిపోయిన నాంపల్లి చెరువు, నరసింగాపురం చెరువు, కొండ చెరువు లాంటి 5-6 చెరువుల పునఃనిర్మాణ కార్యక్రమాలకు ఉత్తర్వులు ఇచ్చారు.

ముఖ్యంగా చెప్పాలంటే... చంద్రబాబునాయుడుగారు ప్రతిపక్ష నాయకుడి నియోజక వర్గాన్నే కాకుండా, రాష్ట్రవ్యాప్తంగా అనేకమైన మౌలిక సదుపాయాల నిర్మాణ కార్యక్రమాలను ఒక అత్యవసర విధానంగా గుర్తించి అమలుపరచడం అభినందనీయం.

రాష్ట్ర చరిత్రలో వరుసగా తొమ్మిది సంవత్సరాల కాలం పరిపాలించిన ఘనత కలిగిన చంద్రబాబునాయుడు గారు సాంకేతిక పరిజ్ఞానం పరిధిలో అసమాన విజయాల్ని తన పాలనవ్యవస్థకు మకుటాయమానంగా తీర్చిదిద్దుకున్నారు.

(సి) నాయకుడికి నా నిర్వచనం

ఒక నాయకుడు... వైవిధ్యాలతో కూడిన అనుభవ భాండాగారాన్ని అత్యంత సమర్థవంతంగా విశ్లేషించాలి. ఎదురయ్యే అటూపోట్లను ఊహించి, అంచనావేసి, పదునైన ప్రతివ్యూహాన్ని రూపొందించుకునే సమిష్టి కార్యాచరణతో ఉండితీరాలి.

‘ఒకే ఒక్కడు’ అనే భావన కీర్తి కిరీటం కావచ్చునేమోగాని, ప్రజాస్వామ్య వ్యవస్థలలో అది అత్యంత హానికరమైన ఆలోచన! ముఖ్యంగా పదిమందిని, కదిలించి సమాజాన్ని చైతన్యవంతం చేస్తూ... అదే సామాజిక పెట్టుబడిని ఆలంబనగా చేసుకుని దేశ అదృష్టాన్ని మార్చే కర్తవ్యం, వివేకవంతులైన రాజనీతిజ్ఞులందరి భుజస్కందాలపై వున్నది.

తనలోని భావం పదిమందిని ఆకర్షించినప్పుడే అది శక్తిగా మారుతుంది. ఇటువంటి ప్రజాశక్తి దానంతట అది రానేరాదు. పాతభావాలను కూకటివేళ్ళతో పెకిలిస్తూ... నూతన భావ సంపదను బలోపేతం చేసినప్పుడు అది సిద్ధిస్తుంది. ఇది ఒక గొప్ప రాజకీయ పరిశ్రమ! ఇటువంటి పారిశ్రామికలే రాజకీయ పార్టీకి క్రియాశీల కార్యకర్తలు. నాయకుడు సైతం ఇలాంటి వారి స్థానాన్ని తాను ఎంతటి వాడయినప్పటికీ ఆక్రమించజాలడు. ఒకవేళ తాత్కాలికంగా ఆక్రమించినా ఎక్కువకాలం నిలదొక్కుకోజాలడు.

రాజకీయ పరిపాలన అనేది బహుజనుల ఆర్థిక సామాజిక పురోభివృద్ధికి ఏకైక సాధనమని గుర్తించేవారు, దాన్ని కేవలం ఐదు సంవత్సరాల పరికరంగా దిగజార్చడం క్షంతవ్యం కాదు. అధికార దుర్వినియోగ ఆలోచన గలవారే ఆ తాత్కాలిక ప్రయోజనాన్ని ఆశిస్తారు.

దూరాలోచన, దేశాభివృద్ధి, ఇటువంటి వారికి గిట్టుబాటు కాదు. ఇంతటి విషవలయంలో చిక్కి విలవిలలాడుతున్న రాజకీయాన్ని విముక్తి చేయవలసిన దార్శనికులంతా సమైక్యం కావాలి. ఏకాభిప్రాయానికి రావాలి. సామాజిక పెట్టుబడిని సృష్టిస్తూ దేశభక్తి భావాన్ని ఇనుమడింపజేయాలి.

ముఖ్యంగా రాజకీయానికి అధికారం, ధనం, స్వార్థం, లక్ష్యం కారాదు. ప్రజలచే పొందిన అధికారాన్ని సద్వినియోగం చేస్తూ... సంపద సృష్టి, విలువల పోషణ ద్వారా తిరిగి ప్రజలకు అర్పించడమే రాజకీయానికి అర్థం! పరమార్థం! ఈనాటి రాజకీయపార్టీలు అన్నింటికీ ఇదొక సవాలుగా వుంటుందని మనవి! ఉమ్మడి కార్యక్రమం ఆధారంగా సువిశాల ఐక్య సంఘటన నిర్మాణమే దీనికి పరిష్కారంగా చెప్పవచ్చు. ప్రధానంగా వ్యక్తుల ప్రాధాన్యతగాని, ప్రాముఖ్యతగాని, పై కర్తవ్య నిర్వహణలో రాణిస్తుంది. ఫలిస్తుంది.

ఈ వివరణ ద్వారా సృష్టికరించదల్చిన సత్యం ఒక్కటే! అది.... సామాజిక అభివృద్ధి వేళ్ళూని, సత్ఫలితాలను సాధించాలంటే దాని గురించిన శాస్త్రీయ అవగాహన కలిగిన నాయకత్వం అవసరం! ఈ నాయకత్వం ఆచరించే స్పృహ అనేది కోకొల్లలుగా వుండే పార్టీ లేదా పార్టీల సంకీర్ణంతో, మరియు వేలాది కార్యకర్తల దీక్షాదక్షతతో, పరిపూర్ణంగా వుండటం అత్యవసరం! అప్పుడే అభివృద్ధి నిరాటంకంగా నిత్యనూతన వేగంతో ముందుకు సాగుతుంది.

ఈ విధమైన జ్ఞాన విజ్ఞాన సంపద లేదా మానవాభివృద్ధి స్పృహ అనేది, ఏ ఒకరిద్దరికో పరిమితమైపోతే దాన్ని అడ్డుకునే ప్రతీపశక్తులు... సులభంగా ప్రజలను పక్కదారి పట్టించగలుతాయి. కాబట్టి అభివృద్ధి రూపకల్పన అనేది పార్టీల సమిష్టి బాధ్యతగా వుండి తీరాలి.

(డి) SEWS

నేను అధ్యక్షుడిగా పనిచేసిన స్వచ్ఛంద సంస్థ సేవ్స్ గురించి చెప్పుకోవడం సందర్భశుద్ధిగా వుంటుంది.

తెలుగులో 'స్వయం ఉపాధి సంక్షేమ సంఘం'గా పిలవబడే ఈ సంస్థను 1990లో సొసైటీ చట్టం ప్రకారం రిజిస్టర్ చేయించడం జరిగింది. కాగా ఈ సంస్థ స్థాపన వెనక ఒక ఆసక్తికరమైన ఉదంతం వుంది. ఇది పాఠకుల దృష్టిని తప్పకుండా ఆకర్షిస్తుందని నా విశ్వాసం.

నేను 4 పర్యాయాలు జర్మనీకి వెళ్ళే అవసరం కలిగింది. తూర్పు, పశ్చిమ, జర్మనీలు విలీనమైన సమయంలో బర్లిన్ నగరాన్ని రెండుగా విడదీసిన గోడ కూల్చివేయబడింది. ఐక్య జర్మనీ అవతరించింది. అది మా అబ్బాయి సిహెచ్. రమేష్ తన విద్యను పూర్తి చేసుకుని, తన భార్యాపిల్లలతో కుటుంబ జీవితం గడుపుతున్న సమయం! నేను, మా అబ్బాయి, జర్మనీ దేశంలోని అభివృద్ధి కార్యక్రమాల గురించి, స్వచ్ఛంద సంస్థల పాత్ర గురించి, సుదీర్ఘంగా చర్చించాము. ఈ సందర్భంగా... “నేను ఒక స్వచ్ఛంద సంస్థ సభ్యుడుగా వున్నాను. ఇది జర్మనీ దేశంతో పాటుగా ఇతర వెనకబడిన బంగ్లాదేశ్; దక్షిణాఫ్రికా వంటి దేశాల్లో అభివృద్ధి కార్యక్రమాలకు తోడ్పడుతుంది” అంటూ రమేష్ నాతో తెలియజేసాడు.

నాలో ఇక ఆసక్తి పెరిగింది. మా అబ్బాయి పనిచేసే స్వచ్ఛంద సంస్థ కార్యాలయాన్ని దర్శించుకుని, దాని అధ్యక్ష కార్యదర్శులతో మాట్లాడాలి అని నిర్ణయించుకున్నాను. రమేష్ వెంటనే ఆ ఏర్పాట్లు చేశారు.

రమేష్ పనిచేస్తున్న సంస్థపేరు 'G.S.E.' అంటే 'అభ్యుదయానికై సహకారం' అని తెలుగులో దీని అర్థం. ఈ సంస్థ విధానాలు నన్ను విపరీతంగా ఆకర్షించిన నేపథ్యంలో మా అబ్బాయితో నా మనసులోని మాటను వ్యక్తీకరిస్తూ “మన దేశంలో మన సిరిసిల్ల నియోజకవర్గ అభివృద్ధి కోసం ఇటువంటి స్వచ్ఛంద సంస్థల ద్వారా కృషిచేయడం బాగుంటుంది కదా?” అంటూ అభిప్రాయపడ్డాను.

“నిజంగా చాలా బాగుంటుంది. మీరు కోరుకుంటున్నట్టే ప్రయత్నం చేద్దాం” నా సంకల్పాన్ని సంతోషంగా అంగీకరించాడు రమేష్.

తర్వాత ఇక వెనుతిరిగి చూడలేదు. G.S.E. స్ఫూర్తితో మా ప్రయత్నాల్ని వేగవంతం చేసి ‘సేప్స్’ సంస్థ స్థాపనకు అన్ని ఏర్పాట్లు పూర్తి చేసుకోవడం జరిగింది.

1990వ సంవత్సరంలో కాంగ్రెస్ ప్రభుత్వం రాష్ట్రాన్ని పాలిస్తున్న కాలంలో ఈ స్వచ్ఛంద సంస్థ నిర్మాణం జరిగింది. జర్మనీలోని G.S.E. సంస్థకు ఈ సేప్స్ సంస్థను అనుబంధం చేయడం కూడా జరిగింది.

విదేశీ నిధులను ఆకర్షిస్తూ, మనదేశంలో వెచ్చిస్తూ, కేంద్రప్రభుత్వానికి జవాబుదారిగా ప్రతिसంవత్సరం లెక్కలు అప్పగించే అనుమతిని కూడా పొందడం జరిగింది. ఈ సంస్థకు F.C.R.A. క్రింద నెంబరు కేటాయించారు.

జి.ఎస్.ఇ. జర్మనీ ప్రతినిధి వర్గం మరియు స్వచ్ఛంద సంస్థ “సేవ్” (సిరిసిల్ల)
ప్రతినిధి వర్గంతో మాజీ ముఖ్యమంత్రి, అభ్యుదయగామి
శ్రీ నారా చంద్రబాబునాయుడు గారి పరిచయం

తర్వాత రాష్ట్ర ప్రభుత్వంతో చర్చించి, నిర్దిష్టమైన ప్రభుత్వ ఉత్తర్వుల ఆధారంగా, పథకాల్ని నిర్వహించడం సంతృప్తికరం.

1. సిరిసిల్ల పట్టణంలో ఓ పెద్ద వాటర్ ట్యాంకు నిర్మించి, ఊరందరికీ మంచి నీళ్ళు అందించే వైపులైను వేసాము.
2. సిరిసిల్ల డివిజన్‌లో సుమారు 250 స్కూలు గదుల నిర్మాణం గావించడం జరిగింది.
3. 75 గ్రామాల్లోను మంచినీటి ట్యాంకుల నిర్మాణం, పైపులైన్ల నిర్మాణం, మరియు నీటిపారుదల శాఖ సహకారంతో చెరువుల నిర్మాణం చేపట్టడం జరిగింది.
(సనుగుల గ్రామంలో ఎర్రచెరువు, పటేల్ చెరువుల అనుసంధానం జరిగింది)
4. ప్రజల ఆరోగ్య రక్షణ కోసం సంచార వైద్యశాల నిర్వహణ ఏర్పాటు చేయడం వలన ఎందరికో ఉపయుక్తమైంది.
5. దక్షిణ కాశిగా పేరొందిన వేములవాడ పట్టణంలో గ్రామమంతా ఆధునిక మురికి కాలువల నిర్మాణం కార్యక్రమం చేపట్టడం జరిగింది.
6. మంచినీటి కరువు నివారణకై కనీసం 500 బోర్లు వేసి, మహిళాలోకానికి ఇబ్బందులు లేకుండా చేయడం జరిగింది.

7. వేములవాడ నియోజకవర్గ గ్రామాలన్నింటిలో పరిశుద్ధమైన మంచినీరు అందించే కార్యక్రమాన్ని చేపట్టడం జరిగింది. ఇప్పటికే 40 గ్రామాలలో ఈ పని పూర్తి చేయడం జరిగింది.
8. ప్రభుత్వ కోరికపై సిరిసిల్ల పట్టణంతో ప్రభుత్వంచే 'అర్బన్ హెల్త్ సెంటర్' నిర్వహణ బాధ్యతను చేపట్టడం జరిగింది.
9. మహమ్మారిగా మారిన ఎయిడ్స్ వ్యాధి నిరోధక చర్యలుగా కరీంనగర్ జిల్లాలో 5-6 కేంద్రాలలో వైద్యుల సహాయంతో వేలాది రోగులకు చికిత్స చేయడం మంచి ఫలితాల్ని అందిస్తున్నది. బ్రిటన్ లోని అలయన్స్ సంస్థ సహాయంతో ఈ మంచి కార్యక్రమాన్ని నిర్వహిస్తున్నాము.
10. ఇండో-జర్మన్ రాష్ట్ర-కేంద్ర ప్రభుత్వాల నిధులతో 10 గ్రామాలలో ఆదర్శవంతంగా వాటర్ షెడ్ల నిర్మాణం జరిగింది. ఇంకా కొనసాగుతుంది. విస్తరించబడుతుంది కూడా.

(ఇ) జర్మనీ కోర్టులో మరుపురాని అనుభవం

జర్మనీదేశంలో నా ఒక అనుభవం ఎంతో ఆశ్చర్యకరమైనది. అది ఏంటంటే... జర్మనీలో ఒక కోర్టును దర్శించాలని, కోర్టులో వ్యాజ్యాల విచారణ జరిగే తీరు తెన్నులను గమనించాలని, నాలో ప్రగాఢమైన కోరిక. అందుకు ఏర్పాటు చేసారు. నేను, నా సహచరులతో కలిసి కోర్టు ఆవరణలోకి చేరుకున్నాను. వెంటనే ఒక మహిళ గేటు తెరిచి మమ్మల్ని ఆహ్వానించింది. తర్వాత అతిథులను కూర్చోబెట్టే గదిలో మమ్మల్ని కూర్చోబెట్టింది. అయితే... అక్కడ తగినన్ని కుర్చీలు లేకపోతే, పక్కగది నుండి ఒకటి రెండు కుర్చీలు అదనంగా తీసుకువచ్చి మాకు మరీ మర్యాదచేసింది. ఆ తర్వాత మాకు మంచినీళ్ళు కూడా అందించి సేద తీర్చింది.

మేము కోర్టులో జడ్జిగారు విచారణ జరిపే సమయం కోసం వేచియున్నాం. చూస్తుండగానే ఆ సమయం రానే వచ్చింది. మేము ఎంతో ఆసక్తిగా కోర్టు గదిలోకి వెళ్ళి ఆహ్వానితులు కూర్చునే బెంచీపై కూర్చున్నాం.

వాది, ప్రతివాది, వకీళ్ళు అంతా చేరి ఎవరి స్థానాన్ని వారు అలంకరించారు. అంతా నిశ్శబ్దంగా వుంది. సరిగ్గా సమయానికి వేదిక వెనకద్వారం నుండి ఒక మహిళ జడ్జి హోదాతో వచ్చి, తనకు కేటాయించిన స్థానంలో ఆసీనురాలైంది. ఆమెను చూడగానే

మాలో ఒక్కసారిగా ఆశ్చర్యం కట్టలు తెంచుకుంది. ఆమె ఎవ్వరో కాదు. ఇందాక మమ్మల్ని ఆహ్వానించి అతిథి మర్యాదలు చేసిన ఆ స్త్రీయే ఈ స్త్రీ! ఆమెను అపనమ్మకంగా చూస్తూ... 'ఇదేం చోద్యం?' అనుకున్నాం. అరమరికలు లేని ఆమె ప్రవర్తనాతీరుకి అభినందనలు తెలుపుకున్నాం.

వాదోపవాదాలు జరిగాయి. అంతా విన్నాం. జడ్జిగా ఆ మహిళ పోషించిన పాత్ర, ఆమెలో వ్యక్తమయిన నిరాడంబరత, మమ్మల్ని నమ్మశక్యం గాని ఒక విధమైన భావ పరంపరకి గురిచేసింది.

ఆరోజు కోర్టులో జరిగిన వ్యాజ్యంలోని అంశం కుటుంబ తగాదా! అది ఈ విధంగా వుంది.

'పెద్ద మనిషి'గా ఒక తండ్రి దగ్గర తాతలకాలం నాటి కళాఖండాలు వున్నాయి. అయితే వాటిని తమకు సమభాగాలుగా పంచి ఇవ్వాలనేది అతడి కుమారులైన ఇద్దరు అన్నాదమ్ముళ్ళ తగాదా! కాని ఆ తండ్రి అందుకు నిరాకరిస్తూ... తను జీవించి వున్నంతకాలం వాటిని ఎవ్వరికీ ఇవ్వబోననే పట్టుదలతో వున్నారు!

వ్యాజ్యం విషయం ఏమైనప్పటికీ కోర్టు నుండి బయటకు వచ్చాము జడ్జిగారి గురించి కొందరిని అడిగాము. అందుకు వారు...

"ఇది చాలా సహజం. ఇక్కడ బెంచ్ క్లర్కులు తప్ప అటెండర్లు వుండరు. అన్నిపనులు తామే చేసుకోక తప్పదు" అని చెప్పడం జరిగింది.

ఈ వాస్తవం చాలాసేపటి వరకు నన్ను ఆలోచింపజేసింది. మనదేశంలో కోర్టులు, వాటి హంగామా, చూసిన నాకు నా సహచరులు అందరికీ అక్కడి విధివిధానాలు ఎంతో సంబ్రమాశ్చర్యాల్ని కలిగించాయి.

పాశ్చాత్యదేశాల్లోని అనేక అనుభవాలు మనదేశంతో విభేదిస్తూ మనకు కనువిప్పుగా వుండటం గమనించుకోవాల్సిన విషయం. వాళ్ళ ద్వారా మనం తెలుసుకోవాల్సింది, తెల్సుకుని ఆచరించాల్సింది చాలానే వుందని చెప్పవచ్చు. ముఖ్యంగా ఐలిజీతీ ఐలిజీ-ఫీరిబీలి (స్వయం సహాయం), స్వావలంబన అక్కడి సామాజిక విలువలు! ఈ విలువల పూలతోటల్లో 'సమసమాన' సువాసనలు అజరామరం! అనునిత్యం!

ఆత్మీయులు - ఆప్తబంధువులతో
 శ్రీయుత ఎ.గురువారెడ్డి స్వాతంత్ర సమరయోధులు-శ్రీమతి ఎ.సత్యవతి గురువారెడ్డి
 శ్రీ డి.ఎస్ రామచంద్రారావుగారు, సిపిఐ రాష్ట్ర కార్యాలయ కార్యదర్శి-
 శ్రీమతి హేమలతా రామచంద్రారావు

కీ.శే. రావినారాయణరెడ్డి గారి అల్లుడు పాల్వాయి సీతారామ్రెడ్డి,
 కూతురు కీ.శే. రావి భారతి గారలతో

భారత కమ్యూనిస్టు పార్టీ 70వ వార్షికోత్సవం గోదావరిఖనిలో
పార్టీ నాయకులు, కార్మిక నాయకులు
శ్రీ యుతులు గట్టయ్య, నారాయణ గారలచే సన్మానం

ప్రముఖ స్వాతంత్ర సమరయోధులు, ఖమ్మం జిల్లా సంస్థ అధ్యక్షులు, ఆత్మీయులు
శ్రీ దుర్గాలాల్ గుప్తా గారికి సన్మానం

(ఎఫ్) నేను... నా జీవిత మైలురాళ్ళు....

నా సుదీర్ఘ ప్రజా జీవితంలో అత్యధిక భాగం రైతు ఉద్యమాలలో గడపడం అనేది నా అదృష్టం.

1942 నుండి 1952 వరకు గల ఒక దశాబ్దకాలం... విద్యార్థి ఉద్యమం, హైదరాబాద్ సంస్థాన విలీనోద్యమం, తెలంగాణా సాయుధపోరాటం, రహస్య జీవితం, జైలు జీవితం వంటి వివిధ ఘటనలతో సంఘటనలతో ఒక యుద్ధపటిమగా నావైన ధ్యేయాలతో గడిచిపోయింది.

1952 నుండి 1972 వరకు గల మరో రెండు దశాబ్దాలకాలం కరీంనగర్ జిల్లా రైతు సంఘ ప్రధాన కార్యదర్శిగా, అధ్యక్షుడిగా, నావైన బాధ్యతల్ని సమర్థవంతంగా నిర్వహించడం నా ఒక గొప్ప అనుభవ సంపద!

1973 నుండి 1998 వరకు గల 25 సంవత్సరాల కాలం... ఆంధ్రప్రదేశ్ రాష్ట్ర రైతు సంఘ ప్రధాన కార్యదర్శిగా, అధ్యక్షులుగా, అఖిలభారత రైతుసంఘ కార్యనిర్వాహక అధ్యక్షులుగా, నావైన సేవల్ని అందించే మహాభాగ్యం నన్ను వరించింది. ఇందుకునేను ఎంతో సంతృప్తిగా వున్నాను.

సుప్రసిద్ధ రైతు ఉద్యమ వైతాళికులు శ్రీ యుతులు రావినారాయణరెడ్డి, బద్దం ఎల్లారెడ్డి, ఆరుట్ల లక్ష్మి నరసింహారెడ్డి, ఆరుట్ల రాంచంద్రారెడ్డి, వై.వి. కృష్ణారావు గార్లతో కలిసి నేను ఉద్యమ స్ఫూర్తిని పొందగలిగాను.

అఖిలభారత స్థాయిలో రైతు నాయకులైన Z.A.అహ్మద్, ఇంద్రదీప్ సిన్హా గార్లతో కలిసి పనిచేయడం మరుపురాని అనుభూతి!

ముఖ్యంగా... ఆంధ్రప్రదేశ్ రాష్ట్రంలో అల్లూరి వెంకట రామరాజు, గంగాధరరావు గార్లవంటి గొప్ప కార్యశీలుల సరసన నేను ముందు వరసలో నిలువగలిగాను. అలాగే కొల్లి నాగేశ్వరరావు వంటి కర్మవీరుల అంకితభావోద్రేకాలను స్ఫూర్తిదాయకంగా ఆస్వాదించగలిగాను.

రైతుల కోసం ఎంత పాటుపడినప్పటికీ రైతు సమస్యలకు శాశ్వత పరిష్కారం మాత్రం ఇప్పటికీ లభించడం లేదు. అయినప్పటికీ... రైతు ఉద్యమం అనేక మైలురాళ్ళను దాటి, కొంగ్రొత్త సవాళ్ళని ఎదురించే దశకు చేరుకున్నది. ఆ విజయాలు ఈ క్రిందివిధంగా వున్నాయి.

1. గత శతాబ్ది 4వ దశకంలో జమిందారీ, జాగిర్దారీ వంటి నిరంకుశ విధానాలకు చరమ వాక్యం పలికింది.

2. 5,6 వ దశకాల్లో భూస్వామ్య విధానపు వెన్నుముకను విరిచింది. 'దున్నేవాడిదే భూమి' అను నినాదాన్ని సార్థకం చేసింది.

లక్షలాది కౌలు రైతులు, బంజరు భూముల సాగుదార్లకు రక్షణ కవచాన్ని తొడిగింది.

గ్రామాధికారుల అక్రమాలను, అన్యాయాలను, దౌర్జన్యాలను సమూలంగా పెకిలించింది.

3. 10వ దశకం నుండి రైతుకు గిట్టుబాటు ధరల భావుటాను ఎగరవేసింది.

ముఖ్యంగా హరిత విప్లవ ప్రయోజనాలు అన్నిటిని రైతు సామాన్యానికి అందించే నిరంతర పోరాటాలకు నాయకత్వం వహిస్తున్నది.

ప్రపంచీకరణ నేపథ్యంలో ప్రపంచ వాణిజ్య వ్యవస్థ సృష్టిస్తున్న అనేకానేక వ్యవసాయ సమస్యలను శాస్త్రీయంగా విశ్లేషిస్తూ, రైతాంగాన్ని చైతన్యపరుస్తూ, నిత్యసూతన పరిస్థితులను సమర్థవంతంగా ఎదుర్కొంటున్నది.

సహకార వ్యవసాయం ముసుగులో ప్రవేశపెట్టబడే కార్పొరేటు వ్యవసాయ కుతంత్రాన్ని బద్దలు కొట్టి, కోట్లాది చిన్న కమతాల రైతాంగానికి అండగా నిలుస్తున్నది.

ప్రత్యేక ఆర్థిక మండలాల నెపంతో లక్షలాది సన్నకారు, చిన్నకారు, రైతుల కమతాలను కబళించే బహుళజాతి పారిశ్రామికవేత్తల కుట్రలను భంగపరిచే విధంగా ఉద్యమిస్తున్నది.

పర్యావరణ పరిరక్షణ, వాతావరణ కాలుష్య నివారణ, ఉపాధి కల్పనల్లో, అత్యంత కీలకమైన వ్యవసాయ రంగానికి విధిగా అందించవలసిన సబ్సిడీలను ఇతోధికం చేస్తూ రైతు రక్షణకు పూనుకోవాలని పోరాడుతున్నది.

ఈ విధమైన 'ఆండ్రప్రదేశ్ రైతు సంఘం' నా ప్రజాజీవితానికి ఆయుఃపట్టులా పరిణమించింది. నేను నిర్వహించిన పార్టీ పదవులకు, శాసన సభ్యత్వానికి, అదే మాతృక!

(జి) రేపటి శుభోదయం

నా ఒక నూతన ఆలోచనా విధానాన్ని పంచుకోవాలని వుంది. ఆ ఆలోచనా ప్రాతిపదికగా కొన్ని నియమాలను ఆవిష్కరించాలని వుంది.

శాస్త్ర సాంకేతికాభివృద్ధి, ప్రపంచీకరణ, నేపథ్యంలో పారిశ్రామిక ఉత్పత్తి సాధనాల అభివృద్ధి మరియు వాటి ఆధునీకరణకు ఒక పరిమితి ఏర్పడబోతున్నది. ప్రధానంగా పర్యావరణ పరిరక్షణ మానవాళి మనుగడకు ఒక ప్రధాన సమస్యగా ఒక సవాలుగా గుర్తించబడుతున్నది.

పెరుగుతున్న జనాభాకు ఆహార విహార అవసరాలు తీర్చడంలో వ్యవసాయం, గ్రామీణ జీవితం, ప్రధాన భూమికను పోషించే ఆవశ్యకతను దార్శనికులు గమనిస్తున్నారు.

భారీ పరిశ్రమలు, ఇకనుండి పర్యావరణ పరిరక్షణ ప్రక్రియలు, వ్యవసాయానికి అనుబంధంగా మారకతప్పని పరిస్థితి ఎంతో దూరం లేదు. దీంతో ఇంతవరకు వున్న భావి భారతాభివృద్ధి చిత్రపటాన్ని సమూలంగా సంస్కరించబడం తథ్యం.

పట్టణ జీవితం కంటే గ్రామీణ జీవితం అన్నివిధాలా ఆకర్షించబడే అదృష్టం అందివస్తున్నది. ఫలితంగా ఆర్థిక, సామాజిక, పాలనావ్యవస్థలు తదనుగుణ్యంగా సంస్కరించబడే అవసరాలు చోటు చేసుకోక తప్పదు.

వ్యవసాయం, పశుపోషణ, కుటీర పరిశ్రమలు, వనసంరక్షణా సంస్థలు, అపూర్వ ప్రాధాన్యతల్ని పొందడం ఆవశ్యం.

శాస్త్ర సాంకేతిక విజ్ఞానం, వాటి పరిశోధనలు, ఈ వినూత్న మార్గం విజయవంత మయ్యే దిశకు మళ్ళించబడే దశ ఆరంభమౌతుంది.

వ్యవసాయ శాస్త్రవేత్తలు, వ్యవసాయ ఆర్థిక శాస్త్రవేత్తలు, పర్యావరణ శాస్త్రవేత్తలు వీరందరితోపాటుగా రైతు సంస్థలు, ఈ సంస్థల నాయకులు, ఆవిష్కరించబడే నూతన హరిత విప్లవానికి ఆహ్వానం పలకడానికి మానసికంగా సంసిద్ధం కావల్సి వున్నది.

రైతులు, రైతు బాంధవులు, ఈనాటి నైరాశ్నానికి తిలోదకాలు ఇస్తూ నూతనోత్సాహంతో రానున్న శుభోదయానికి స్వాగతం పలకడానికి అన్నివిధాలా సన్నద్ధం కావల్సివున్నది.

(హెచ్) భారత కమ్యూనిస్టు పార్టీ నుండి నా నిష్కమణ... నిజానిజాలు

1942 వ సంవత్సరంలో కరీంనగర్ ఉన్నత పాఠశాలలో విద్యార్థిగా వున్నప్పుడే 19 సంవత్సరాల వయసులో భారత కమ్యూనిస్టు పార్టీ క్యాండిడేటు సభ్యుడిగా చేరాను! నేను ఈ విధంగా పార్టీ సభ్యత్వం తీసుకోగా... అమరజీవులు శ్రీ అనభేరి

ప్రభాకరరావుగారు, శ్రీ సింగిరెడ్డి భూపతిరెడ్డిగార్లు, పార్టీ సభ్యత్వ ప్రమాణ పత్రంపై సాక్షులుగా సంతకాలు చేయడం జరిగింది. వారి దివ్యస్మృతికి నా హార్థిక జోహార్లు!

1944 వ సంవత్సరంలో ఉస్మానియా విశ్వవిద్యాలయంలో ఇంటర్ విద్యార్థిగా 'విద్యార్థి ఉద్యమ కార్యకర్త'గా కొనసాగుతున్నప్పుడు పూర్తిస్థాయి పార్టీ సభ్యత్వాన్ని పొందడం జరిగింది. అప్పుడు నా పార్టీ సభ్యత్వ ప్రమాణ పత్రం పై సాక్షులుగా డా॥రాజబహదూర్ గౌర్ గారు, కీ.శే. జవ్వాద్ రజ్వీగార్లు తమ సంతకాలు చేసారు. డా॥రాజబహదూర్ గారి గురుత్వానికి నేను సదా కృతజ్ఞుడిని. అభిమాన మిత్రులు రజ్వీగారి దివ్యస్మృతికి మనస్ఫూర్తి అభినందనలు!

విద్యార్థి సంఘ కార్యకర్తగా, నాయకుడిగా, క్రమంగా ఎదిగి హైద్రాబాద్ సంస్థాన విమోచనోద్యమంలో నావంతు పాత్రను పోషించాను. తెలంగాణా రైతాంగ మహోద్యమకాలంలో రహస్యజీవితం మరియు జైలు జీవితాలను అనుభవించి పార్టీ నిర్మాణానికి, ప్రజా ఉద్యమ వ్యాప్తికి పాటుపడ్డాను.

తర్వాత... కరీంనగర్ జిల్లా రైతు సంఘ నాయకుడిగా, రాష్ట్ర రైతు సంఘ నాయకుడిగా, సుదీర్ఘ కాలం రైతాంగానికి నావంతు సేవల్ని అందించాను. అప్పటికే ఐదు పర్యాయాలు ఆంధ్రప్రదేశ్ శాసనసభకు ఎన్నికై, భారత కమ్యూనిస్టు పార్టీ శాసనసభా నాయకుడిగా బాధ్యతల్ని నిర్వహించగలిగాను.

అన్ని దశలలో పార్టీ అందించిన అవకాశాలను సద్వినియోగం చేసుకుంటూ, పార్టీ ప్రశంసలను పొందుతూ, రాష్ట్ర ప్రజల అభిమానాన్ని అనురాగాన్ని చూరగొన్నాను. అయితే '55' సంవత్సరాల నా పార్టీ సభ్యత్వానికి 77 సంవత్సరాల వృద్ధాప్యంలో ఐచ్ఛికంగా 9-8-1999 నాడు నేను రాజీనామా సమర్పించినాను. పార్టీ నాయకత్వం నా ఈ నిర్ణయాన్ని వారించినప్పటికీ నేను నా ఆలోచనల్ని వెనక్కి తీసుకోలేదు. ముఖ్యంగా నేను నా రాజీనామా నిర్ణయాన్ని ప్రకటిస్తూ... పార్టీ నాకు మొదటి నుండి ఇచ్చిన అపారమైన అవకాశాలకు, సహాయసహకారాలకు, హృదయపూర్వక కృతజ్ఞతాభివందనాలు తెలుపుకున్నాను. మరియు నా శేష జీవితంలో ఎప్పుడూ కూడా భారత కమ్యూనిస్టు పార్టీకి వ్యతిరేకంగా పల్లెత్తు మాట మాట్లాడబోననే శపథం కూడా చేసాను.

నా ఇటువంటి అనూహ్యమైన నిర్ణయం వెనక గల కారణాల గురించి కొంతకాలం పలువిధాలుగా ఊహించుకోవడం జరిగింది. పలురకాలుగా ప్రశ్నించుకోవడం జరిగింది. నేను సమాధానం చెప్పలేదు. యథావిధి ప్రజాసేవలో నాదైన తీరులో కొనసాగాను.

అయితే ఆత్మకథలో నిజానిజాల్ని దాటవేయడం సబబుకాదు కాబట్టి సత్యాన్ని తెలియ జేస్తున్నాను. ఈ సత్య సమాచారాన్ని సాత్వికులు సహృదయంతో అర్థం చేసుకుంటారని విశ్వసిస్తున్నాను.

నేను పార్టీ సభ్యత్వం నుండి ఉపసంహరించుకోడానికి సిద్ధాంత విభేదాలు, రాజకీయ కారణాలు, కారణం కానే కాదు. నా చరిత్ర తెలిసిన వేలాది పార్టీ సభ్యులు, నా రాజకీయ భావజాలం గురించి గమనించి వుంటారు. అర్థం చేసుకుని వుంటారు.

నేను పార్టీలో క్యాండిడేటు సభ్యుడిగా చేరిన 1942 వ సంవత్సరం నుండి పార్టీ అధికారిక విధానాలలో కొన్నిటితో విభేదిస్తూ వచ్చాను. ఉదాహరణల్ని వివరిస్తాను.

1. 1942 నాటి క్విట్ ఇండియా ఉద్యమాన్ని పార్టీ వ్యతిరేకించగా, నేను దాన్ని ఖండిస్తూ 'వ్యతిరేకత' సరైన నిర్ణయం కాదు అంటూ వాదించాను.
2. 1947 లో భారతదేశానికి స్వాతంత్ర్యం రాలేదని, ఇది బానిసత్వానికి మరో రూపమని, పార్టీ తీర్మానించడం జరిగింది. అప్పుడు నేను పార్టీ తీర్మానాన్ని వ్యతిరేకిస్తూ వాదించిన కొందరిలో ఒకడిగా వున్నాను.
3. 1948లో జరిగిన అఖిలభారత కమ్యూనిస్టు పార్టీ రెండవ కాంగ్రెస్ లో నెహ్రూ ప్రభుత్వాన్ని సాయుధ తిరుగుబాటు ద్వారా కూల్చి వేయాలనే తీర్మానాన్ని , నేను సంపూర్ణంగా వ్యతిరేకించాను.

రష్యా మార్గాన గాక చైనా మార్గాన సాయుధ గెరిల్లా పోరాటాల ద్వారా ప్రభుత్వాన్ని కూల్చివేయాలనే తీవ్ర వాదాన్ని నేను వ్యతిరేకించాను.

4. 1950 జనవరి 26 తేదీని రిపబ్లిక్ దినోత్సవంగా కాకుండా, నల్లజండాలతో నిరసన తెలియజేయాలనే పార్టీ నిర్ణయాన్ని నేను పూర్తిగా వ్యతిరేకించాను.

ఆ తర్వాత లీగల్ కాలంలో నెహ్రూ ప్రభుత్వపు వర్గ స్వభావం గురించి, అది ప్యూడల్ భూస్వాములు... బడా పెట్టుబడిదారుల కలయికతో కూడినదనే నిర్వచనాన్ని అన్ని పార్టీ మహాసభలలో వ్యతిరేకించాను.

సవరణల ప్రతిపాదనలు చేసి ఓడిపోయినప్పటికీ, రాజకీయ అంతరంగిక పోరాటాన్ని క్రమశిక్షణతో కొనసాగించాను.

5. 1962-64 సంవత్సరాల్లో చైనా చేసిన దురాక్రమణను సునిశితంగా విమర్శించాను.

6. ఇటీవల భారతీయ జనతాపార్టీతో కలిసి కాంగ్రెస్కు వ్యతిరేకంగా నిర్వహించిన కాన్క్లెన్ విధానాన్ని వ్యతిరేకిస్తూ, రాష్ట్రంలో తీర్మానాన్ని ఆమోదించడంలో చొరవచేసాను.
7. స్టాలిన్ గారి కాలంతో హంగరీ దేశ ప్రధాని అయిన ఇమ్రినేగి గారిని ఉరితీసిన ఉదంతాన్ని చర్చనీయాంశం చేయగా తీవ్రంగా వ్యతిరేకిస్తూ ఖండించినాను

ఇన్ని సందర్భాల్లో నిరంతరం అనేక అధికార విధానాలను వ్యతిరేకిస్తూ పార్టీలో కొనసాగడానికి కారణం... నాకు మార్క్సిజం పై ఏర్పడిన అచంచలమైన అంకురితమైన విశ్వాసం! మార్క్సిజం చారిత్రక భౌతికవాద సిద్ధాంతం సంపూర్ణంగా శాస్త్రీయం, హేతుబద్ధం అనేది నా పరిపూర్ణ నమ్మకం! ఇంత మంచి శాస్త్రీయ విధానాన్ని మన సామాజిక పరిస్థితులకు అనువర్తించాలనే నా ఆందోళన.

మార్క్సిస్టు పరిభాషలో... చారిత్రక భౌతికవాదం వెలుతురులో... మనదేశం బూర్జువా ప్రజాతంత్ర విప్లవ దశలో వున్నదని నా ప్రగాఢ విశ్వాసం!

పార్టీ, శ్రామిక కార్మిక వర్గం, సంఖ్యాబలంలోనూ సామాజిక శక్తిలోనూ ఈనాడు సోషలిస్టు విప్లవోద్యమానికి నాయకత్వం వహింపజాలదని నా నమ్మకం.

అర్ధవ్యూహాల్ అవశేషాలు పూర్తిగా తొలిగిపోయి, వ్యవసాయ విప్లవం విజయవంతం కావాలంటే... పెట్టుబడి దారి వర్గం యొక్క తోడ్పాటు అవసరం. దేశం పారిశ్రామికం కాకుండా ఉత్పత్తి సాధనాలు విస్తరించి, ఉత్పత్తిని ఉత్పాదక శక్తిని అనేక రెట్లు పెంచకుండా, సోషలిజం సాధించడం అసంభవమని నా దృఢ విశ్వాసం!

పెట్టుబడికి, పెట్టుబడిదారి విధానానికి, ఈ దేశంలో ఇంకా చాలా కాలం వరకు సకారాత్మక పాత్ర వుంటుందని, దాన్ని ప్రోత్సహించడం సమ సమాజ సిద్ధాంతాన్ని నమ్మిన వారి కర్తవ్యమని, నా పరిపూర్ణ విశ్వాసం! కాబట్టి నెహ్రూగారు స్థూలంగా ప్రకటించిన సోషలిస్టు విధానం, ప్రభుత్వరంగ ప్రాధాన్యతగల మిశ్రమ ఆర్థిక విధానం, సాంఘిక న్యాయం, మానవాభివృద్ధితో కూడిన పరాయీకరణలేని సమ్మిళిత అభివృద్ధి ఈనాటి రాజకీయ కర్తవ్యం!

1978 నుండి చైనాలో కీ.శే. డెంగి సియావో నాయకత్వంలో చోటు చేసుకుంటున్న ఆర్థిక రాజకీయ సంస్కరణలు నన్ను ఎంతగానో ఉత్సాహపరిచినవి. నాలోని ఆత్మవిశ్వాసాన్ని

ఇనుమడింపజేసినవి. అంతేకాదు, ఈనాడు చైనా సాధించుకుంటున్న అప్రతిహత సామాజిక న్యాయంతో కూడిన అభివృద్ధి, మనదేశంతో పాటుగా అభివృద్ధి చెందుతున్న దేశాలన్నింటికి ఆదర్శమని నా నమ్మకం.

ముఖ్యంగా క్షంతవ్యం కాని అనేకానేక పొరపాట్లకు పశ్చాత్తాపంగా మావో గారు సెలవిచ్చిన “వంద పుష్పాలను వికసింపజేయాలి-వేయి భావాలు ఆవిష్కరింపబడాలి” అనే ఆణిముత్యాలలాంటి భావాలతో పులకించిన సాధారణ సమాజ సేవకుడిని నేను!

భారత కమ్యూనిస్టు పార్టీ పై సైద్ధాంతిక అవగాహనతో పాతకాలపు పొరపాటు అవగాహనలను ఆత్మవిమర్శల ద్వారా సంస్కరించుకుంటూ, శ్రమైక జీవులందరి ప్రజాపార్టీగా నిత్యనూతన విస్తృతితో ముందుకు మున్ముందుకు పోవాలి అనేది నా ప్రగాఢ వాంఛ! నా అభిప్రాయాలను ప్రకటించుకుని వాదించుకునే అంతరంగిక ప్రజాస్వామ్యాన్ని, పార్టీ ఏనాడు కూడా వ్యతిరేకించలేదు సరికదా... విశాల హృదయంతో ప్రోత్సహించింది.

భాద్యతలను అప్పగించడంలో రాజకీయ బేధాభిప్రాయాలకు పార్టీ ఏనాడు స్థానం ఇవ్వలేదు. సామర్థ్యాన్ని, క్రమశిక్షణని, ప్రమాణంగా పాటించింది. నాలుగన్నర దశాబ్దాల క్రితం కోయంబత్తూర్‌లో జరిగిన పార్టీ జాతీయ కౌన్సిల్ సమావేశంలో, పార్టీ నిబంధనావళిలోనే సైద్ధాంతికంగా మౌలికమైన సవరణను ప్రతిపాదించాను. ఈ సందర్భంగా కీ.శే. రావి నారాయణరెడ్డి గారితో పాటుగా 10 మంది గౌరవ సభ్యులు నన్ను బలపరిచారు.

“భారత కమ్యూనిస్టు పార్టీ పారిశ్రామిక వర్గ పార్టీ” అను వాక్యం స్థానంలో ‘భారత కమ్యూనిస్టు పార్టీ భారత శ్రమ జీవులు అందరి రాజకీయ పార్టీ’ అన్నది చేర్చాలనేది నా సవరణ. సైద్ధాంతికంగా భారత కమ్యూనిస్టు పార్టీ ప్రపంచ కమ్యూనిస్టు పార్టీలలాగే పారిశ్రామిక కార్మిక వర్గ పార్టీ అని, ఇతర శ్రమ జీవులంతా దానికి తోడ్పడే వర్గాలు మాత్రమే కాని... దాని స్థానాన్ని ఆక్రమించలేవని విప్లవ సిద్ధాంతం.

కీ.శే. ఎన్. కె. క్రిష్ణన్‌తో పాటుగా చాలామంది నాయకులు నా సవరణను తీవ్రంగా వ్యతిరేకించారు. నా సంస్కరణ వాద భావజాలానికి పై సవరణ వెనకవున్న ఆలోచనే మూలమన్నారు. తీరా ఓటింగ్ జరిగితే ఆ పది మంది కూడా నా సవరణను బలపరచలేదు. రావి గారితో పాటు మరో ఐదుగురే మిగిలారు. నా సవరణ అత్యధిక మెజార్టీతో తీరస్కరించబడింది.

మార్క్సిజాన్ని భారతదేశ ప్రత్యేక సామాజిక పొందికలకు అనువర్తింపజేయాలనే నా తపన, నా వాదన, ఆనాటి నుండి ఈనాటి వరకూ అంతే! ఏ మాత్రం మార్పులేదు. అయితే పార్టీ నా సేవాభావాన్ని ఏనాడు కించపరచలేదు. నేను కూడా ఎప్పుడూ సిద్ధాంత విభేదాలను రాద్ధాంతంగా మార్చలేదు. కష్టజీవుల పేరుతో నిష్కళకంగా పనిచేస్తున్న పార్టీలో కలకలం సృష్టించలేదు. కాబట్టి, పార్టీనుండి తప్పుకోవడానికి నా ప్రత్యేక రాజకీయ సైద్ధాంతిక అవగాహన కారణం కానే కాదు. నిర్మాణ కారణం అస్సలే కాదు.

55 సంవత్సరాల సుదీర్ఘ పార్టీ జీవితంలో ఏనాడూ కూడా సామాన్యమైన క్రమశిక్షణ చర్యకు నేను గురికాలేదు. మౌలికమైన అంశాలపై తీవ్రమైన చర్చోపచర్చలు జరిగిన సందర్భాలలో కూడా సహనం, సంయమనం, శాంతం వంటి విలువలు నాకు మార్గదర్శకాలుగా పనిచేసినవి కాని... క్షణికమైన కోపతాపాలకు ఆస్కారమివ్వలేదు. అనుసరించిన హుందాతనానికి ప్రశంసలు పొందే భాగ్యం కూడా కలిగింది. పార్టీ నాలో మంచిని పెంచింది. ప్రజోప్రయోగం చేసింది. నేను పార్టీ ప్రతిష్ఠను పెంచడానికి, పార్టీ ఇచ్చిన బాధ్యతలను సమర్థవంతంగా నిర్వహించడానికి, శక్తివంచనలేకుండా కృషిచేసాను అని నా విశ్వాసం! ఈ విషయమై నేను తృప్తిగా సంతృప్తిగా వున్నాను.

పార్టీ పూలతోటలో నా స్థానం
చెదరని పరిమళం...

పార్టీ గ్రంథాలయంలో నా స్థానం
ఆదర్శ పుస్తకం...

పార్టీ రాజ కోటలో నా స్థానం
అపురూప చిత్రకళ...

పార్టీ పారిశ్రామిక వీధులో నా స్థానం
అనుసరణీయ నైపుణ్యం...
అవును! నేనొక పంటమొక్కని...
కలుపు మొక్కల్లా రా ఖబడ్డార్!

* * *

పార్టీ యజ్ఞంలో నేను సమిధను
పార్టీ చీకటిలో నేను ప్రమిదను

పార్టీ పోరాటంలో నేను సైనికుడిని
 పార్టీ నిర్మాణంలో నేను కార్మికుడిని
 పార్టీ ప్రగతికై నేను శ్రామికుడిని
 పార్టీ జాగృతికై నేను సాధకుడిని
 అవును! నేనొక సిద్ధాంత ప్రేమికుడిని
 రాద్ధాంత రాక్షసుల్లారా ఖబడ్డార్!

రేపటి పార్టీ కవిత్వం కోసం
 నిన్ననే ఒక అద్భుత వాక్యాన్ని అయ్యాను...
 నిరుడు కురిసిన ఉద్యమ వర్షపు ధారల నుండి
 నేటికినీ ఉద్యతంగా వర్షిస్తున్నాను...
 అనుభవాల నిఘంటువులో నిక్షిప్తమైన అనేకానేక
 అవగాహనల అర్థాలతో తరాలను తట్టి లేపుతున్నాను...
 భవితవ్యంలో పార్టీ బలోపేతం కోసం
 నా సాహసాన్ని యువతకు సమర్పిస్తున్నాను...
 అవును! నేనొక సుదీర్ఘ విప్లవగీతాన్ని!
 అపశ్రుతుల్లారా ఖబడ్డార్!

పార్టీ శ్రేయస్సుకై ఉషస్సునొతాను
 పార్టీ ప్రతిష్ఠకై విశిష్ట ఊపిరినొతాను
 పార్టీ సమైక్యతకై ఐక్య సూత్రాన్నవుతాను
 పార్టీ పాఠ్యాంశంలో నేనొక ముఖ్యాంశాన్నవుతాను
 అవును! నా పాత్ర ఇంకా సశేషం! నేనొక విశేషం!
 కళ్ళున్న కబోదుల్లారా ఖబడ్డార్!

(i) నా 'రాజీనామా' ప్రయోజనం....

సిరిసిల్ల నియోజక వర్గంలో వున్న వేలాది ప్రజాహిత కార్యకర్తలు, స్త్రీలు, పురుషులు, రమేష్ బాబు ఎన్నికల్లో పోటీ చేసి గెలవాలని 1998 ఆరంభం నుండే కోరుకోవడం జరిగింది. వారి వారి కోరిక ఒక విన్నపంలా సాగడం విశేషం!

రమేష్ కూడా జర్మనీలోని బర్లిన్ నగరంలో సుప్రసిద్ధ 'హోంబాల్డు' విశ్వ విద్యాలయంలో తన ఆచార్య పదవిని వదులుకుని, తిరిగి తన మాతృభూమి భారత పౌరసత్వాన్ని స్వీకరించడానికి మానసికంగా సిద్ధపడ్డారు.

వేములవాడలో 'సంగీత నిలయం' పేరుతో ఒక మంచి వసతి గృహాన్ని రమేష్ నిర్మించుకున్నాడు కూడా! ఈ గృహంలోనే 'SEWS' కార్యాలయం నిర్వహింపబడుతోంది.

ముఖ్యంగా అత్యంత త్వరగా భారత పౌరసత్వాన్ని పొందడానికి కేంద్ర ప్రభుత్వం నుండి అనుమతి నిమిత్తం రమేష్ తీవ్రమైన ప్రయత్నం ప్రారంభించాడు. ఒకవైపు ఈ ప్రయత్నం కొనసాగుతుండగానే, శ్రీ నారా చంద్రబాబునాయుడు గారితో నెలకొన్న మైత్రి మరియు వారి సుపరిపాలనపై పెరిగిన అభిమానం కారణంగా... తాను 'తెలుగుదేశం' పార్టీ టికెట్టుపై పోటీ చేయాలనే నిర్ణయానికి రమేష్ రావడం అనూహ్యంగా జరిగింది.

చంద్రబాబు గారు ఆనాటి కేంద్ర హోంశాఖామాత్యులు శ్రీ ఎల్.కె. అద్వానీ గారితో మాట్లాడి, రమేష్ సత్వర పౌరసత్వం విషయమై అవసరమైన ప్రత్యేక మినహాయింపును సాధించే ప్రయత్నాన్ని తీవ్రంగా కొనసాగించారు. శ్రీ నాయుడు గారు మనస్ఫూర్తిగా ఈ బాధ్యతను తన భుజస్కందాలపై వేసుకున్నారు. దీంతో ఒకటి రెండు వారాల్లో ఈ నిర్ణయం జరిగిపోతుందనే విశ్వాసపూర్వక వాతావరణం నెలకొన్నది.

సరిగ్గా ఈ తరుణంలోనే నా మనస్సులో మెదిలిన కొన్ని ప్రశ్నలకు నేనే సమాధానాన్ని వెదుక్కోవాల్సి వచ్చింది. చెప్పాలంటే నాకు నేనే ఒక ప్రశ్నలా కనబడాల్సి వచ్చింది.

“రమేష్ బాబు తెలుగుదేశం అభ్యర్థిగా నిలబడటం అధికారికంగా నిర్ణయమైపోతే... ఎన్నికల్లో నా పాత్ర ఏమిటి?”

“భారత కమ్యూనిస్టు పార్టీ నాయకుడిగా నియోజక వర్గంలో అనేక పర్యాయాలు పోటీ చేసి గెలిచిన నా కర్తవ్యం ఏమిటి?”

“కమ్యూనిస్టు పార్టీ అభ్యర్థిగా నిలబడి కుమారుణ్ణి ఢీ కొనడం రాజకీయంగా అవసరమే అయినా, స్థానిక ప్రజాభిప్రాయాన్ని బాగా గుర్రెరిగిన నేను... అలా చేయడం అస్సలు తగునా?”

“ఒక తండ్రిగా, ఒక ప్రజా నాయకుడిగా, ఒక పార్టీ నాయకుడిగా, నా కర్తవ్యం ఏమిటి? నేనేం చేయాలి?”

“ఇప్పటికే 1999 ఎన్నికల అభ్యర్థిగా నా పేరును జిల్లా పార్టీ ఆలోచించింది. ప్రత్యామ్నాయం లేదు కాబట్టి తమ నిర్ణయాన్ని అధిష్టానానికి తెలియజేయడానికి కూడా సంకల్పించింది. అంతా ఒక పద్మవ్యూహం లాంటి పరిస్థితి. నేను పూర్తిగా చిక్కుకు పోయాను. నేను ఇప్పుడు ఏ నిర్ణయం తీసుకోవాలి? నా నిర్ణయం అనేది సమర్థవంతంగా ఉండాలి. ఇందుకు నేను వేసే అడుగు ఆమోదయోగ్యంగా ఉండాలి. అందుకు నేనేం చేయాలి?”

“అలస్యం చేయకుండా హేతుబద్ధమైన, ప్రజాహితమైన, సాత్వికతతో కూడిన నా రాజకీయ నిర్ణయానికి తరుణం ఆసన్నమైంది. ముఖ్యంగా పార్టీ సభ్యుడిగా ఉంటూ, పార్టీ నిర్ణయాన్ని ప్రత్యక్షంగా గాని పరోక్షంగా గాని ధిక్కరించడం అనేది రాజకీయ అవినీతి అవుతుంది. మరియు క్రమశిక్షణారాహిత్యం అవుతుంది. ఇందులో సందేహం లేదు. పార్టీ తరపున నేను ఈ పరిస్థితుల్లో పోటీకి దిగి గెలిచినా... ఓడినా... ఫరవాలేదు అనే అవాస్తవ-అసంబద్ధ-యాంత్రిక-నిర్ణయానికి రావడం, దాన్ని ఆచరించడం, నిజంగా హాస్యాస్పదంగా ఉంటుంది. అంతకుమించి ప్రజాభిప్రాయానికి వ్యతిరేకంగా ఉంటుంది...”

“ప్రజలు... కార్యకర్తలు... రమేష్‌ని తమ భావి నాయకుడిగా కోరుకుంటున్నారు. అతని ఆగమనానికై ఆసక్తిగా ఎదురుచూస్తున్నారు. అతడి రాజకీయ రంగ ప్రవేశంతో నియోజకవర్గ సామాజిక ఆర్థిక రాజకీయ స్థితిగతుల్లో మంచి మార్పుల్ని ఊహిస్తున్నారు. ఈ విధంగా మిక్కిలిగా ఉన్న ప్రజా బాహుళ్యపు రాజకీయ అభిమతాన్ని గౌరవించవచ్చిన విద్యుక్త ధర్మం ఒకవైపు నన్ను శాసిస్తుండగా, మరో వైపు పార్టీ సహజంగా చేయదగిన నిర్ణయాన్ని పాటించవలసిన విద్యుక్త ధర్మం నన్ను ప్రశ్నిస్తున్నది!”

“ప్రజాభిప్రాయం... పార్టీ నిర్ణయం... ఈ రెండు ధర్మాల మధ్య నేను ఏదో ఒక ధర్మాన్ని ఎన్నుకుని పాటించాలి. ఇది నా కర్తవ్యం! ఈ కర్తవ్యాన్ని ఎదురించి రెండు ధర్మాలను తప్పించుకుని బ్రతకడం అసాధ్యం! అది నా ప్రజా జీవితానికే ఒక కళంకం!, ఒక ఆటంకం!

ముఖ్యంగా ప్రజలమనిషిగా, ఉద్యమకారుడిగా, నేను రెండు ధర్మాలను ఎదురించి అస్త్రసన్యాసం చేయలేను. ఒకవేళ చేస్తే అది నా అసమర్థత అవుతుంది కూడా! కాబట్టి నేను ఎదుర్కొంటున్న అనుభవిస్తున్న చిక్కుముడి వంటి పరిస్థితిని దాటుకునేందుకు ఇది మార్గం కానేకాదు. మరి నేనేం చేయాలి? ఏ దర్మం వైపు నేను అడుగులు వేయాలి?”

నాకు సవాల్‌గా నిలిచిన ఈ పరిస్థితుల్లో నాకు... నా అనుభవం ఒకే ఒక పాఠాన్ని బోధించింది. అది-

“ఏ ధర్మం ఐతే అత్యధిక ప్రజలకు మేలును సమకూర్చుతుందో, ఏ ధర్మాన్నయితే అత్యధిక ప్రజలు కోరుకుంటున్నారో, ఏ ధర్మమైతే ప్రజల్లో సంతృప్తిని, ఆశల్ని ఇనుమడింపజేస్తుందో, ఆ ధర్మాన్ని నేను పాటిస్తూ కార్యరంగంలో నిలవాలి!”

నా ఈ నిర్ణయం గురించి ఒకటికి పదిసార్లు ఆలోచించాను. అవునా? కాదా? అని అదేపనిగా తర్కించుకున్నాను. వందలసార్లు ప్రశ్నగా మిగిలిపోయాను. ఏది ఏమైతేనేం? బోధపడిన పాఠానికి కట్టుబడటమే తరువాయిగా సిద్ధమయ్యాను. పార్టీల పేర్లలో వైవిధ్యమున్నప్పటికీ అందించే సేవలలో వైరుధ్యం లేదు. అక్కడి ప్రజాభిప్రాయంలో రెండూ ఒకటే.

“పార్టీ బాగుండాలి! బాగుపడాలి. ప్రజలు బాగుండాలి-బాగుపడాలి...” ఇలా అన్నిరకాలుగా అన్ని కోణాల్లో ఆలోచించుకుని విశ్లేషించుకున్నాను. ఇక చివరకు నాలోని అనేక అభిప్రాయాల్ని ఏకత్రాటి మీదకు తీసుకు వస్తూ, మర్యాదగా, పార్టీపట్ల పూర్తి గౌరవంగా, పార్టీ ఎడల అచంచలమైన అభిమానంతో... పార్టీ సభ్యత్వానికి “రాజీనామా” చేయడమే ఒక మంచి మార్గంగా భావించుకున్నాను.

నా నిర్ణయాన్ని రాష్ట్ర పార్టీ కార్యదర్శిగారికి తెలియజేసాను. వారు నా నిర్ణయాన్ని అంగీకరించలేకపోయారు. నామీద ఎంతో అభిమానాన్ని కనబరుస్తూ నా నిర్ణయాన్ని ఉపసంహరించుకోవాలని కోరారు. తన కోరికను తన ద్వారా మాత్రమే కాదు, ఇతర మిత్రులతో కూడా నాకు చెప్పించారు.

ఎవ్వరెన్ని చెప్పినా నాకు ప్రజాభిప్రాయం ముఖ్యం కాబట్టి, పార్టీ నుండి తప్పుకోవడం బాధాకరంగా వున్నా ప్రజలకోసం ఆబాధను భరించక తప్పలేదు.

పార్టీ పట్ల సంపూర్ణ గౌరవ మర్యాదల్ని వ్యక్తం చేస్తూ, జీవితాంతం పార్టీతో అత్యంత సన్నిహితంగా వుంటానని తెలియజేస్తూ, పార్టీ సభ్యత్వానికి రాజీనామా ప్రకటించడం జరిగింది.

(ii) పరిస్థితుల తారుమారు :

నా రాజీనామా ప్రకటన తర్వాత రెండుమూడు వారాల లోపే కథ కొత్త మలుపులు తిరిగింది. చంద్రబాబు నాయుడు గారు ఎంతో ప్రతిష్టాత్మకంగా తీసుకున్న రమేష్ బాబు పౌరసత్వపు ప్రయత్నం, ఫలించే సూచనలు అగుపడలేదు. అద్వానిగారు ఈ విషయమై

ప్రతిసారి ‘అప్పుడు-ఇప్పుడు’ అనడమే తప్ప కృతనిశ్చయాన్ని మాత్రం తెలియజేయలేదు. ఇలాంటి తర్జనభర్జనల నేపథ్యంలో అటు నామినేషన్లు వేసే సమయం రానే వచ్చింది. రమేష్ పరిస్థితి ఎటుగాకుండా పోయింది. ఒకవైపు ప్రజలు అతడి రాజకీయరంగ ప్రవేశానికై ఆరాటపడుతున్నారు. బ్రహ్మరథం పట్టేందుకు సిద్ధంగా వున్నారు. కాని మరోవైపు ప్రశ్నగా మిగిలిన పరిస్థితి! ఇలాంటి విపత్కర పరిస్థితుల్లో ముఖ్యమంత్రిగా వున్న చంద్రబాబు నాయుడుగారు నాతో చర్చించి “రమేష్ బాబుకు బుదులుగా మీరే అభ్యర్థిగా కొనసాగడం అన్నివిధాలా శ్రేయస్కరం” అని సూచించారు.

ఆయన సూచన మళ్ళీ నాలో వేనలవేల ప్రశ్నలకు తావు ఇచ్చింది. నేను ఇరకాటంలో పడిపోయాను. ముఖ్యంగా సిపిఐ పార్టీకి తెలుగుదేశం పార్టీతో 1985 నుండి 1994 వరకు కొనసాగిన మైత్రిబంధం... బి.జె.పి. కారణంగా 1999 ఎన్నికల నాటికి తెగిపోయింది. ఇలాంటి పరిస్థితుల్లో చంద్రబాబుగారి అభ్యర్థిగా నేను బరిలోకి దిగడం అనేది నిజంగా విచిత్రంగా మారిన రాజకీయ ఎత్తుగడల చదరంగపు కేళి మాత్రమే! నా ఈ పరిస్థితుల్లో నా తమ్ముడు సి. హెచ్. విద్యాసాగర్ రావు నాకు ఫోన్ చేసి “చంద్రబాబుగారిని కలిసి సిరిసిల్ల నుండి టి.డి.పి. టిక్కెట్టు తీసుకోండి” అంటూ నన్ను కోరడం జరిగింది.

(iii) తెలుగు దేశం పార్టీలో నేను... :

ప్రజలకు దగ్గరగా వుండాలన్నా, ప్రజలతో మమేకం కావాలన్నా, ప్రజలకు అధికారికంగా న్యాయం సమకూర్చాలన్నా, ప్రజలకు ప్రభుత్వపరంగా అవకాశాల్ని మెరుగుపరచాలన్నా, ప్రజా నాయకత్వం ఎంతయినా అవసరం! పదవులు మాత్రమే సేవాతత్పరతకు కొలమానం కాకపోయినప్పటికీ... అధికారిక నాయకత్వంతో ప్రజల సమస్యల్ని తీర్చేందుకు సులభతరమౌతుంది. పార్టీ ఏదైనా పరమార్థం ఒక్కటే కాబట్టి... ఇక 1999 ఎన్నికల్లో సిరిసిల్ల నియోజక వర్గ ‘తెలుగుదేశం’ అభ్యర్థిగా బరిలోకి దిగాను. నాకు ప్రత్యర్థిగా కాంగ్రెస్ అభ్యర్థి శ్రీ రేగులపాటి పాపారావు బరిలోకి దిగారు. సి.పి.ఐ. తరపున మా స్వచ్ఛంద సంస్థ అధ్యక్షులు నా ప్రియ శిష్యుడైన ప్రేమ్ చంద్ గారిని అభ్యర్థిగా నిలబెట్టినారు.

ప్రధానంగా కాంగ్రెస్ అభ్యర్థితోనే పోటీ జరిగింది. చివరకు కాంగ్రెస్ అభ్యర్థిగా పాపారావు గారు నాపై విజయం సాధించారు. అతడి గెలుపుకు కారణాలుగా... స్థానికంగా కాంగ్రెస్ పార్టీ బలంతోపాటుగా, అంతవరకు రెండు పర్యాయాలు శాసనసభకు పోటీచేసి

ఓడిపోయినందున అతడిపై ప్రజలకు ఏర్పడినసానుభూతి కూడా సానుకూలమైంది. అంతేకాదు, పూర్వం వేములవాడ పంచాయితీ సమితి అధ్యక్షులుగా, గ్రామ సర్పంచ్‌గా, వారు చేసిన మంచి పనులు ప్రస్తుత గెలుపులో దోహదపడ్డాయి.

ఏది ఏమైనప్పటికీ ఓటమి తర్వాత నేను క్రియాశీల రాజకీయాలనుండి నిష్క్రమించాలనుకున్నాను. కానీ నా పరిపూర్ణ ఆరోగ్యం, మరియు సేప్స్ సంస్థ ద్వారా నిర్వహించబడే కార్యక్రమాలు, నా నిష్క్రమణా నిర్ణయానికి అడ్డు తగిలాయి. పైగా వరుసగా ఏర్పడిన అనావృష్టి పరిస్థితులు నాకు విశ్రాంతి నివ్వలేదు. ప్రజల బాగుకోసం, ప్రజల సుఖ సంతోషాల కోసం ఏదో చేయాలనే తపన నన్ను నిరంతరం యువకుడిగా మార్చేసింది.

నా సేవాతత్పరతను కొనసాగించేందుకు రమేష్‌బాబు అండదండలు నాకు ఛత్రంగా మారాయి. తోడుగా వందలాది ప్రజాప్రతినిధులు, తెలుగుదేశం పార్టీ కార్యకర్తలు, నా సహాయ సహకారాల్ని కొనసాగించవల్సిందిగా కోరడం జరిగింది.

అందరి కోరికను మన్నిస్తూ నా సహాయసహకారాల దిశగా అడుగులు కదిపాను. ఇలా 1999వ సంవత్సరం నుండి 2004 మధ్యకాలంలో నా కదలిక ఇదివరకు ఎన్నడూ లేనంత ఉద్యతంగా కొనసాగింది.

నియోజకవర్గ అభివృద్ధి, ప్రజాబాహుళ్యంతో విపరీతంగా పెరిగిన సాన్నిహిత్యం, తిరిగి 2004లో జరిగిన సార్వత్రిక ఎన్నికల్లో నేను 'తెలుగుదేశం' అభ్యర్థిగా సిరిసిల్లా నియోజకవర్గం నుండి పోటీ చేయడానికి బాగా ఉపకరించాయి.

అధికారంలో లేకపోయినప్పటికీ ప్రజలకు ఎల్లప్పుడూ అందుబాటులో వుంటూ, అభివృద్ధి ధ్యేయంగా ముందుకు నడుస్తూ, అనుకున్నదానికంటే ఎక్కువే సాధించగలగడం నిజంగా మాకు గర్వకారణం.

2004 ఎన్నికల్లో రమేష్‌బాబు తాను పోటీ చేయాలనే ఆలోచన చేయలేదు. నన్నే ఆదరించాడు. తెలుగుదేశం పార్టీ అండదండలతో ఎన్నికల పోరాటాన్ని నా సమక్షంలో ఎదుర్కోడానికి సంసిద్ధుడయ్యాడు. చూస్తుండగానే ఎన్నికల ప్రక్రియ పూర్తయ్యింది. షరామామూలుగా ప్రత్యర్థులం హోరాహోరిగా తలపడ్డాం. కాగా ఈ సారి ఎన్నికల్లో నేను కాంగ్రెస్ పార్టీ అభ్యర్థిపై సుమారు 18000 ఓట్ల మెజారిటీతో అఖండ విజయం సాధించాను.

నా ఈ విజయం నాలో ఆత్మవిశ్వాసాన్ని మరింత ఇనుమడింపజేసింది. 'ప్రజానాయకుడిగా ప్రజల కోసం ప్రజలకు సన్నిహితంగా వుంటూ, ఇంకెంతో ప్రగతిని

సాధించాలని' గెలిచినరోజే అనుకున్నాను. ముఖ్యంగా 'పదవి వున్నా లేకున్నా నా పంతం ప్రజాసేవ' అని నిరూపితమయ్యింది. అయినప్పటికీ... 'పదవి' అనేది 'యుద్ధవీరుడి చేతిలో కరవాలం లాంటిది' అని నేను అభిప్రాయపడుతున్నాను. కరవాలం ఆ వీరుడి సాహసాన్ని, యుక్తిని, ధైర్యాన్ని, శత్రువుల్ని చిత్తు చేసే నేర్పరితనాన్ని, నిరూపిస్తుంది. పదవి కూడా ఇంతే! నాయకుడి ప్రతిభా పాటవాలకు ఊతమౌతుంది!

ఇదంతా ఏమైనప్పటికీ... నా 80 సంవత్సరాల వయసులో '6'వ పర్యాయం శాసనసభ్యుడిగా గెలిచి నా శాసనసభ పునఃప్రవేశం చేసాను. కాగా ఈమారు 'తెలుగుదేశం' పార్టీ అధికారాన్ని కోల్పోతూ ప్రతిపక్షపార్టీగా మిగిలింది. సుమారు 9 సంవత్సరాలు ముఖ్యమంత్రిగా తన పరిపాలనా నైపుణ్యాన్ని చాటుకున్న చంద్రబాబుగారు, ప్రతిపక్ష నాయకుడిగా కూడా తనదైన హుందాతనాన్ని, ప్రతిభను, సృజనాత్మకతను చాటుకున్నారు.

శాసనసభలో నేను పార్టీ ఉపాధ్యక్షుడిగా, సీనియర్ శాసనసభ్యుడిగా, అన్ని వర్గాల ఆదరాభిమానాలను అపూర్వంగా చూరగొన్నాను. పెద్దమనిషిగా నా కర్తవ్య నిర్వహణలో నేను నిమగ్నమయ్యాను. నిరాడంబరంగా నా నైపుణ్యతను చాటుకున్నాను.

(iv) తెలుగుదేశం పార్టీ ఓటమి - కారణాలు :

1994-1999 ఎన్నికల్లో వరుసగా రెండుసార్లు అధికారాన్ని కైవసం చేసుకుని చరిత్ర సృష్టించిన తెలుగుదేశం పార్టీ 2004 ఎన్నికల్లో ఓడిపోవడానికి నిర్దిష్టమైన కారణాల్ని ఎత్తిచూపడం కష్టసాధ్యం!

రాష్ట్రవ్యాప్తంగా ప్రజాబాహుళ్యంలో పాలకవర్గంపై వ్యతిరేకత కొట్టొచ్చినట్టు కనబడిన సందర్భాల్లో ఇటువంటి జోష్యం చెప్పగలుగుతాం. అలాగే కొత్తగా వచ్చే పార్టీ, దాని నాయకుడు, చరిత్రగతిని మార్చివేస్తాడనే ఆసక్తితో కూడిన వాతావరణం ఏర్పడినప్పుడు కూడా ఇలాంటి జోష్యం చెప్పగలుగుతాం. కాగా, మన రాష్ట్రంలో ఈ రెండు భావాలు వున్నాయి. అయితే... సాధారణ పరిస్థితుల్లో 4,5 శాతం ఓట్ల తేడాతో ఏదో ఒక పార్టీ తిరిగి ఎన్నుకోబడవచ్చును. లేదా ఓడిపోవచ్చును. కాగా, వరుసగా రెండు పర్యాయాలు గెలిచిన గొప్ప అనుభవం 'తెలుగు దేశం' పార్టీకి, ఆ తర్వాత కాంగ్రెస్ పార్టీకి కలిగింది.

ముఖ్యంగా సునిశిత విశ్లేషణలు చేసి గెలుపు ఓటములకు కారణాలు వెదికే కంటే, ఆయా పార్టీలు... వాటి నాయకులు... ఆత్మవిమర్శ చేసుకోగలిగితే కారణాలు కళ్ళకు కట్టినట్టుగా అగుపడ్తాయి. వాటిని గురించి సంక్షిప్త పరిశీలన చేద్దాం.

1. రాజ్యాంగంలోని 73వ సవరణను అనుసరించి, అందులోని ఆర్టికల్ 243 జి.11వ షెడ్యూలు ప్రకారం, గ్రామ పంచాయతీలకు ఇవ్వవలసిన 29 అధికారాలలో 19 అధికారాలను జి.ఓ.నెం.105 ద్వారా 1999లోనే ప్రకటించిన ప్రభుత్వం, వాటిని ఖచ్చితంగా అమలుపరిచే చర్యలు చేపట్టడంలో విఫలమైంది. కనీసం 1200 కోట్ల రూపాయల విలువగల పనులు పంచాయతీల చేతికి అందలేదు. ఇవ్వబడిన నిధులు విధులను ఆచరిస్తూ... మిగతా 10 నిధులు విధులను పంచాయతీలకు దఖలు పరిస్తే, రాజ్యాంగ ఉద్దేశ్యం నెరవేరడంతోపాటుగా పంచాయతీ వ్యవస్థ బలోపేతం అయ్యేది. కాగా అధికారగణం ఈ వికేంద్రీకరణ విధానాన్ని అమలు పర్చడంలో విఫలమైంది. తర్వాత ఇదే పంచాయతీ విధులు నిధుల విధానంపై మొదటి సంతకం చేస్తానన్న రాజశేఖర్ రెడ్డిగారు, చంద్రబాబుగారు ఇచ్చిన 64 చిన్న అధికారాలలో 54 అధికారాలను వాపసు తీసుకోవడం జరిగింది.
2. విజన్ 2020 పేరుతో ప్రకటించబడిన వ్యూహం నిష్ఠాతులైన మెకనీస్ వంటి విదేశీ పండితులచే రూపొందించబడివుండవచ్చు. కాని ఈ వ్యూహం మనదేశ ప్రజల నిత్య సమస్యల శాశ్వత పరిష్కారానికి ఉపకరించలేదు. ముఖ్యంగా ఇది స్థానిక ప్రజల ఉత్పత్తి సాధనాలు మరియు ఉత్పత్తి సంబంధాలలో మౌలికమైన మార్పులు చేయదగినంత శక్తివంతమైనది కాదు. అభివృద్ధి గురించిన 'మానవాభివృద్ధి అను ఆధునిక దృక్పథం' ఇందులో లోపించింది.
3. సంపద పెంచడం మాత్రమే లక్ష్యంగా వుండే తపన వలన... కుల-మత-ప్రాంత-లింగ-వర్గ-భేదాలతో వెనకబడివున్న సమాజాన్ని సామాజికంగా ఆర్థికంగా రాజకీయంగా సాధికారుల్ని చేయడానికి ప్రథమ ప్రాధాన్యత లభించలేదు. ఇది ఆనాడే కాదు, ఈనాడూ అందనిమావిగానే మిగిలివున్నది. తరాలు మారినా, ప్రభుత్వాలు మారినా, పాలకులు మారినా, అట్టడుగు వర్గాలు అట్టడుగునె వుండిపోవడం విచారకరం!
4. స్థూలంగా రాజ్యాధికారాన్ని నిలబెట్టుకోడానికి ఉపకరించే జనాకర్షక పథకాలు, సులభంగా... త్వరగా... సంపదను పెంచగలిగే పై వర్గాలచే నిర్వహించబడే వాణిజ్య వ్యాపారాలకు, ప్రాధాన్యత నివ్వడం సామాన్యమైపోయింది. ప్రపంచ పెట్టుబడిదారి వ్యవస్థ నిర్వాహకులు, వాటి అర్థశాస్త్రవేత్తలు, ఇంతకుమించి సలహాలివ్వలేరు. స్వదేశీ వనరులు... అతి ముఖ్యంగా కోకొల్లలుగా వున్న మానవ వనరుల సద్వినియోగంపై

ఆధారపడుతూ, దేశ మౌలిక సదుపాయాల సత్వర నిర్మాణాన్ని లక్ష్యంగా పెట్టుకుని రూపొందించబడే ప్రణాళికలు బహుజనమోదాన్ని పొందుతాయి. సామాజిక అభివృద్ధి, సామాజిక న్యాయం లేని 'ఆర్థికాభివృద్ధి' మాట నేయిలేని నేతి బీరకాయచందంగా వుంటూ... కష్టజీవుల పరాయాకరణకు దారితీస్తుంది. సమతుల్య అభివృద్ధికి నోచుకోదు. ఉదాహరణకు... 'జన్మభూమి' కార్యక్రమ భావం ఆకర్షణీయంగా వున్నప్పటికీ... గ్రామ పంచాయితీలు, గ్రామసభలకు, రాజ్యాంగబద్ధంగా ఇవ్వవలసిన విధులు నిధులను ఆచరణలో ఇవ్వలేదు.

5. దశాబ్దాలుగా వేచివున్న పరిపాలనా సంస్కరణలను చేపట్టలేదు. పోలీసు వ్యవస్థలో కూరుకుపోయివున్న ప్రజావ్యతిరేక, మానవహక్కుల వ్యతిరేక, తత్వాన్ని పెకిలించలేదు. సరికదా కదిలించలేకపోవడం జరిగింది.

6. స్వాతంత్ర్యానంతర కాలం నుండి సంస్కర్తలెందరో ఘోషిస్తున్న విద్యావిధాన సంస్కరణ ఊసెత్తలేదు. లక్షలాది యువతీయువకులు పనికిమాలిన 'విద్యావేత్తలు'గా, సమాజానికే మోయలేని భారంగా, మారినప్పటికీ దీన్ని సంస్కరించే ఆలోచన చేయకపోవడం అనేది క్షంతవ్యం కాని గ్రహపాటు.

7. వరుసగా మూడు సంవత్సరాలు తీవ్ర అనావృష్టి పరిస్థితులు రైతాంగ జీవితాన్ని దుర్భరం చేసాయి. పంటలు లేక, గిట్టుబాటు ధరలు లేక, విద్యుచ్ఛక్తి కొరతతో గ్రామీణ జీవితాలు అతలాకుతలం అయ్యాయి. ఇలాంటి విపత్కర పరిస్థితుల్లో 'నీరు-మీరు' వంటి ప్రతిష్టాత్మక పథకాలు లాంఛనప్రాయమైపోయాయి.

వాటర్ షెడ్ల నిర్మాణం, చిన్న మధ్య తరహా నీటి వనరుల మరమ్మతులు, నిధుల కొరత కారణంగా నిర్వహించబడలేదు. పైగా "పనికి ఆహార పథకం" పేరుతో ఉదారంగా అందించబడిన 'ఆహార ధాన్యాలు' పంపకంలో పారదర్శకత జవాబుదారితనం లోపించాయి. ఫలితంగా సత్ఫలితాల్ని సాధించలేకపోవడం జరిగింది.

8. కొందరు ప్రజాప్రతినిధులు నీతిమాలి స్వార్థపరులై చేసిన అవినీతి పనుల కారణంగా, 'మంచి విధానాలు' అనేవి మంచి పలుకుబడికి మించిన అప్రతిష్టను మూటగట్టు కోవడం జరిగింది. ఇది పార్టీ ప్రతిష్టను, పాలక యంత్రాంగాన్ని తీవ్రంగా దెబ్బతీయడం కఠోర సత్యం! అయినప్పటికీ... ప్రజాబాహుళ్యంలో 'తెలుగుదేశం' పార్టీ పట్ల వ్యతిరేకత గాని, చంద్రబాబునాయుడుగారి పట్ల విముఖతగాని ఏర్పడలేదు.

ముఖ్యంగా చంద్రబాబు నిజాయితీని శంకించే పరిస్థితులు అస్సలు దాపురించనేలేదు. ఇది ఆయన ప్రజాకర్షణకు మరియు అనితర సాధ్యమైన నైపుణ్యతకు చక్కని నిదర్శనం!

అయితే ఈ పరిస్థితుల్లో కాంగ్రెస్ పార్టీ నాయకుడు కీ.శే. వై.ఎస్.రాజశేఖర్ రెడ్డి గారు నిర్వహించిన చారిత్రాత్మక ‘పాదయాత్ర’లో ‘పంచాయితీరాజ్ వ్యవస్థ సాధికారత’-‘ఉచిత కరెంటు’ వాగ్దానాలను నమ్మిన ప్రజలు, సందేహం లేకుండా కాంగ్రెస్ పార్టీకి పట్టం గట్టారు. ముఖ్యంగా ‘ప్రత్యేక తెలంగాణ రాష్ట్రం’ వాగ్దానం మరియు వామపక్షాల సహకారం కాంగ్రెస్ పార్టీకి ఈ ఎన్నికల్లో గెలుపుకు బాగా తోడ్పడ్డాయి.

9. తెలుగుదేశం పార్టీలో తన సుదీర్ఘ అవకాశాన్ని సద్వినియోగం చేస్తూ, గ్రామీణ బడుగు బలహీన వర్గాల అభ్యున్నతికై వారి సామాజిక జీవితాలలో గణనీయమైన మార్పును సాధించే సునిశిత దార్శనికత లోపించడం దురదృష్టకరం.

హైటెక్ సిటి నిర్మాణం, బిజినెస్ స్కూల్, టెక్నికల్ స్కూళ్ళ స్థాపన మాత్రమే సామాజిక న్యాయాన్ని సాధించడానికి సరిపోదు. అత్యధిక జనాభాగా వున్న బలహీన వర్గాలలో సాధికారితా చైతన్యం రావడం ఒక్కటే సామాజిక పెట్టుబడికి మూలాధారం! రాజకీయ పార్టీలకు సామాజిక పెట్టుబడే మూలధనం!

గ్రామ చైతన్యం దేశ చైతన్యానికి పునాదులు వేస్తుంది. గ్రామీణ సౌందర్యం దేశ సౌందర్యానికి పీటలు వేస్తుంది. కాని గ్రామీణ బ్రతుకులు ఎప్పటికప్పుడు ‘ఎవ్వరో వస్తారని ఏదో చేస్తారని’ ఆశగా ఎదురుచూడ్డంలో వారి పట్ల పాలకవర్గాలకు వున్న నిర్లక్ష్యం ద్యోతకమౌతుంది. కంప్యూటరీకరణ ఆధునిక ప్రగతిని సాధించి ప్రపంచదేశాల ముందు రాష్ట్రాన్ని సగర్వంగా నిలబెట్టినప్పటికీ... అది నాణానికి ఒకవైపు మాత్రమేనని చెప్పవచ్చును.

గ్రామీణ అవసరాలు, గ్రామీణ సమస్యలు, సంపూర్ణ న్యాయం పొందగలిగినప్పుడు, ఆ న్యాయానికి కారణమైన పాలకవర్గానికి తిరుగువుండదు. ఈ విషయంలో నిస్సందేహంగా కుంటుపడిన సామాజిక న్యాయం.... 2004 ఎన్నికల్లో కాంగ్రెస్ పార్టీకి ఒక వరమయ్యింది. అయినప్పటికీ... గ్రామీణ బ్రతుకుల్లో సామాజిక న్యాయం దిశగా ఖాళీలు ఇంకా పూరించబడనే లేదు.

తెలుగుదేశం పార్టీ ఓడిపోయినప్పటికీ... ప్రజల్లో మాత్రం అత్యధికంగా ‘చంద్రబాబు’ మీది విశ్వాసం సడలిపోలేదు అని చెప్పడంలో అతిశయోక్తి లేదు.

రాజకీయ చతురుడు... చంద్రబాబు : తెలుగుదేశం పార్టీ వ్యవస్థాపకులు కీ.శే. నందమూరి తారక రామారావుగారు రాజకీయరంగ ప్రవేశంతో తెలుగువారి ఆత్మగౌరవం పెంపొందించ బడింది. ఇది చారిత్రక గొప్ప సత్యం! 'మద్రాసీయులు' స్థానే 'తెలుగువారు' మాట సుస్థిరం చేసిన రామారావుగారు ధన్యజీవి! పుణ్యజీవి! తరతరాల తెలుగు తేజానికి ఆయన ఒక ముఖ చిత్రం! తెలుగు ఒరవడికి ఆయన ఒక కరదీపిక! ఆయన వారసుడిగా ఎదిగిన శ్రీ నారా చంద్రబాబునాయుడుగారు స్వయంకృషి, పట్టుదల, రాజనీతిజ్ఞత తో ఒక్క మన రాష్ట్రంలోనే కాదు దేశవ్యాప్తంగా తన కంటూ ఒక ప్రత్యేకస్థానాన్ని గుర్తింపుని సంపాదించుకో గలిగారు. ఆయన అనుభవజ్ఞానం అపారం!

చంద్రబాబుగారిలో 'ఆర్థికాభివృద్ధి భావన' అనేది స్థూలంగా పెట్టుబడిదారి అభివృద్ధి సిద్ధాంత ప్రభావంతో ఉదయించినా, అభివృద్ధి ఫలితాలను మాత్రం ప్రజాబాహుళ్యపు దరికి చేర్చాలి అనేది ఆయన ఉదారత! అయితే శ్రమజీవుల శ్రమ ఫలితంగానే పెట్టుబడి సమకూరడం, పెట్టుబడిదారులు ఆ ఫలితాన్ని దక్కించుకుంటూ... ఉత్పత్తిదారులైన శ్రామికవర్గానికే అన్యాయం తలపెడతారనే శాస్త్రీయదృష్టి వారిలో అంతగాలేదు. అయినప్పటికీ... ఈ అవగాహన పట్ల సంపూర్ణ సహకారం, సహనం వారిలో వుండటం వలన... ఆ పార్టీకి జనాదరణ సాధ్యపడుతున్నది. ముఖ్యంగా బడుగు బలహీన వర్గాల్లో విశ్వాసాన్ని పొందడం సాధ్యమౌతున్నది.

పేదరిక నిర్మూలనా సిద్ధాంతంపై విశ్వాసం కలిగి, వామపక్ష విధానాల పట్ల గౌరవభావం కలిగి, వాటితో సహకరించే సదభిప్రాయం మరియు మంచి సామాజిక స్పృహ వారిలో ఉండటం వలన ఆయన తిరుగులేని నాయకుడిగా జనామోదాన్ని పొందగలిగారు.

వ్యక్తిగతంగా చంద్రబాబు గారు నిరాడంబరులు. వాస్తవాన్ని వాస్తవంగా అర్థం చేసుకుని తదనుగుణంగా నిర్ణయాలు చేయగలిగే సద్భావం గలవారు. చాలా సందర్భాల్లో తెలంగాణా ఉద్యోగులకు, వారి పదోన్నతులకు, జరిగిన అన్యాయాలను ధైర్యంగా సరిదిద్దగలగడంలోనే వారి నిజాయితీని అర్థం చేసుకోవచ్చును. అలాగే వారి బుద్ధికుశలతను ఇందులో దర్శించుకోవచ్చును. ఆయన ఈ విధానం నాకు ఎంతో సంతృప్తిని కలిగించింది.

ముఖ్యంగా విజ్ఞానయుగంలో ఆధునికతను అక్షరాలా అర్థం చేసుకుంటూ సాఫ్ట్‌వేర్ ఇంజనీర్ విజ్ఞాన రంగానికి, పెద్దపీటవేసిన చంద్రబాబునాయుడి దూరదృష్టి నిజంగా ధన్యమైనది. ఆయన ఈ ప్రయత్నం వల్ల ఎందరో యువతీయువకులు తమ భవిష్యత్తుకు

బంగారుబాటలు వేసుకోగలిగారు. సైబరాబాద్ నగరాన్ని నిర్మించడానికి కృషిచేసిన చంద్రబాబు గారి కృషి అపూర్వం.

పాశ్చాత్య దేశాలు ముఖ్యంగా అమెరికా దేశం అనుసరించిన ఔట్సోర్సింగ్ విధానాన్ని కర్నాటక రాష్ట్రంతో పాటుగా మనరాష్ట్రం అత్యధికంగా ఉపయోగించుకోవడం గర్వకారణం! ఈనాడు హైదరాబాద్ నగరంలో కనీసం 25 వేలమంది యువతీ యువకులు పెద్ద జీతభత్యాలతో ఇందులో ఉద్యోగాలు పొందగలగడం హర్షించాల్సిన విషయం! గర్వపడాల్సిన విషయం కూడా!

ముఖ్యంగా సుపరిపాలన పట్ల చంద్రబాబుకు వున్న విశ్వాసం, ఆ దిశగా వారు గావించిన నిరంతర ప్రయత్నం, ప్రశంసించదగ్గది.

ప్రజాస్వామ్య ప్రక్రియలో 3,4 శాతం ఓట్లతో పార్టీలు గెలవడం, ఓడడం, అత్యంత సహజం. అంతమాత్రానికి గెలుపు ఓటముల ఫలితాల్ని ఆయా రాజకీయనాయకుల వ్యక్తిత్వాలకు అపాదించి, వారి వారి మంచి చెడుల్ని అంచనా వేయడం సబబు కాదు.

ముఖ్యంగా ఓ అధికార పార్టీ ప్రవేశపెట్టిన పథకాలు, ప్రణాళికలు, కార్యక్రమాలు ఈనాటి సామాజిక అవసరాల నేపథ్యంలో వైఫల్యాలు సహజంగా సంభవించినప్పుడు... వాటికి కారకులు పార్టీ అధినేతలేనని ఎత్తిచూపడం కూడా భావ్యం కాదు.

అధినేత ఆజ్ఞ కర్త మాత్రమే. సూత్రధారి మాత్రమే! వాటిని నడిపించే దిశలో మంత్రులు, అధికారులు, ఉద్యోగులు, కార్యకర్తలు, ప్రజలు, అందరూ భాగస్వాములే! అందరి సమిష్టి కృషి సమున్నత విజయానికి కారణమౌతుందనేది విజ్ఞత!

అవినీతి అధికారులు, అమానుష చర్యలకు పాల్పడే కార్యకర్తలు, అధికార దాహమే పరమావధిగా వుండే మంత్రులు, పదవీ వ్యామోహంతో పాపాలకు ఒడిగట్టే ఇతర ప్రజా ప్రతినిధులు కొందరు అన్ని ప్రభుత్వాల్లో వుంటారు. కాబట్టి ఒక పార్టీలో కనబడే ఈ విధమైన దౌర్భాగ్యస్థితుల్ని ఎత్తి చూపడం, విమర్శల్ని గుప్పించడం, రాద్ధాంతాలు చేయడం సబబు కాదు.

ఉత్తమగతి కోసం, ఉత్కృష్ట సమాజం కోసం, ఉత్తమోత్తమ సామాజిక స్థితిగతుల కోసం, రాజకీయాలకు అతీతంగా అందరూ ఐక్యమవ్వాలి! మంచిని అనుసరించాలి. మంచినీటిగా సేవించాలి. తప్పులు ఎత్తి చూపి తృప్తి పడే కన్నా, తప్పులు చేయకుండా చూచి తృప్తిపడటం మానవీయ సులక్షణం! ప్రజాస్వామ్య వ్యవస్థ సంరక్షణకు ప్రాణప్రదం

* * *